

Alphen aan den Rijn

KUIPER
COMPAGNONS

Toekomstperspectief voor Landschap en Stad

LEF IN HET GROENE HART

Inhoudsopgave

I	Woord vooraf	5
II	Analyse	9
	Maatschappelijke opgaven	10
	Ruimtelijke en fysieke karakteristieken	19
	Conclusies GIS-analyse	33
	SWOT-analyse	37
	Conclusies SWOT-analyse	50
III	Toekomstperspectief	59

Colofon

“Toekomstperspectief voor Landschap en Stad – Lef in het Groene Hart”
is een uitgave van gemeente Alphen aan den Rijn, samengesteld door KuiperCompagnons.

Alphen aan den Rijn

Gemeente Alphen aan den Rijn

KuiperCompagnons

Gijs van den Boomen

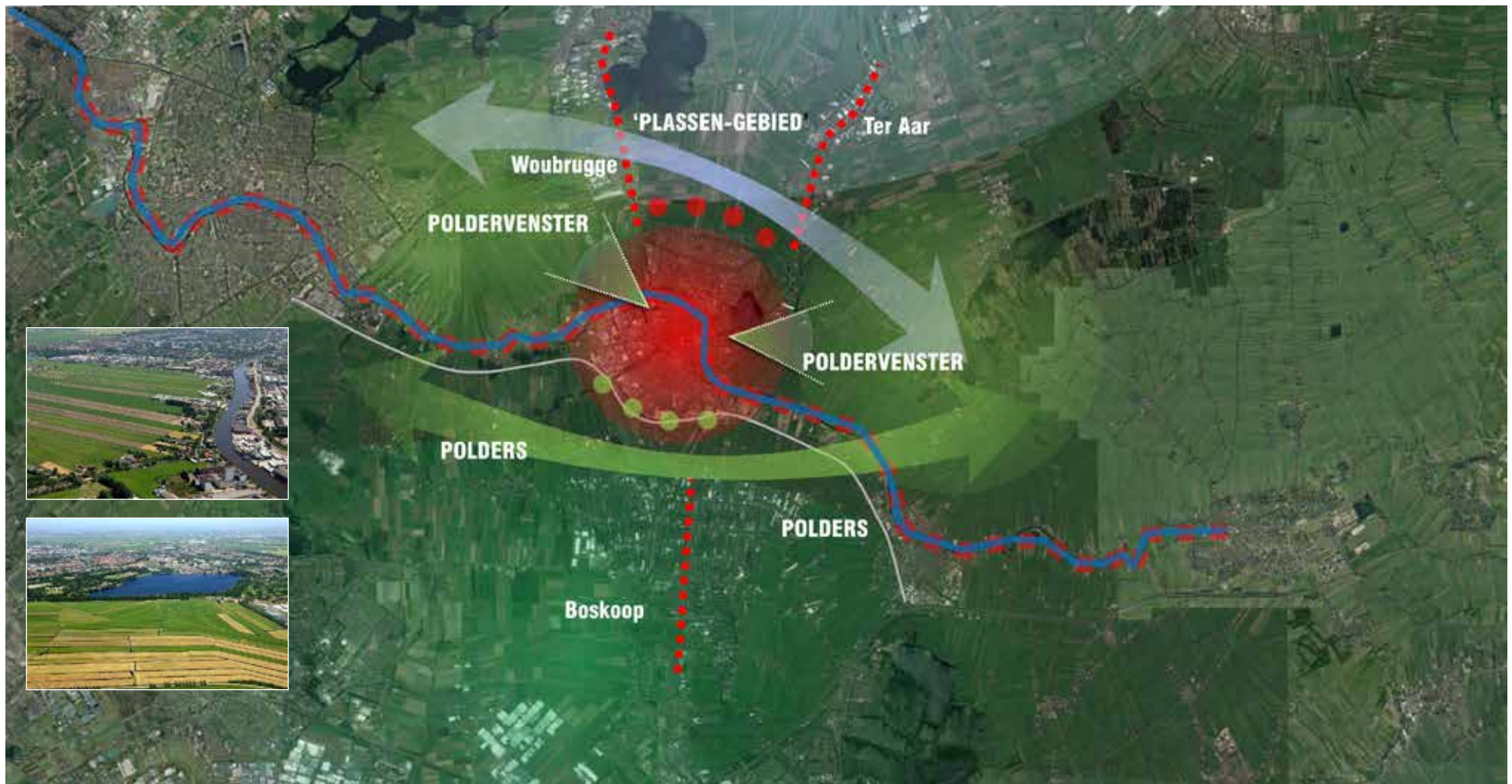
Rogier Begheyn

Thomas van den Berg

Wolter te Riele

Frank Gorissen

Nina Prins

^ De gebieden ten westen en oosten van Alphen aan den Rijn kunnen als zogenoemde 'polder vensters' worden beschouwd, die als het ware de stad openen richting het polderlandschap. De polder vensters bieden bij uitstek de mogelijkheid om aan de randen van de stad maatschappelijke opgaven te integreren, waarbij tevens het polderlandschap de stad binnenkomt.

Woord vooraf

In het Groene Hart komen grote uitdagingen voor stad en land samen. Alphen aan den Rijn, dé stad in het Groene Hart, gaat deze uitdagingen op een innovatieve manier aan, zowel qua inhoud als proces. De toekomst vraagt om nieuwe manieren van denken en om integratie van verschillende oplossingen. Het Toekomstperspectief voor Landschap én Stad is voor de gemeente een verkenning van hoe en waar de verschillende maatschappelijke opgaven kunnen worden verknoopt om zo meerwaarde te creëren.

“Er is steeds minder ruimte in de leefomgeving om alle opgaven en hun belangen apart van elkaar te realiseren. (...) Waar geen combinaties mogelijk zijn, moeten we kiezen waar het een ruimte krijgt en het ander ruimte moet inleveren.” (uit: Kabinetsperspectief NOVI, p. 7).

De maatschappelijke opgaven liegen er niet om. De negatieve gevolgen en uitputting van fossiele energiebronnen vragen om een energietransitie naar duurzame energiebronnen. Klimaatverandering en bodemdaling vragen om het weerbaar maken van onze samenleving door onder andere het anders ontwerpen en inrichten van onze omgeving; ook de digitalisering van onze maatschappij en nieuwe vormen van mobiliteit vragen hierom. De aantasting van de biodiversiteit, het regelen van voedselzekerheid en waterkwaliteit vragen om ingrijpende maatregelen. De trek naar de stad en de groeiende woningvraag maken extra woningbouw en een goede aansluiting op de mobiliteitsystemen noodzakelijk.

“Verandering van onze leefomgeving is niet alleen onontkoombaar maar ook noodzakelijk. (...) We moeten voorkomen dat onze natuur, ons landschap en onze steden verrommelen. (...) Het is belangrijk dat we de hiervoor noodzakelijke afwegen met meer oog voor de samenhang van aspecten als economie, milieu, leefbaarheid en duurzaamheid maken. Daarmee kunnen we niet alleen de urgente opgaven aanpakken, maar juist ook kansen verzilveren en de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren” (uit: Kabinetsperspectief NOVI, p. 7)

Alphen aan den Rijn pakt deze urgente maatschappelijke opgaven in samenhang op. We zoeken naar maximale combinatiemogelijkheden tussen opgaven, gericht op een efficiënt en zorgvuldig gebruik van de ruimte. Hierbij kijken we nadrukkelijk naar de biografie van de stad. Dit doen wij niet alleen, maar dit gaan we doen met bewoners en organisaties binnen onze gemeente. En omdat de opgaven de gemeentegrens overstijgen, ook door samen te werken met stakeholders in de regio. Zo werken we aan een duurzame toekomst voor de gemeente en het Groene Hart.

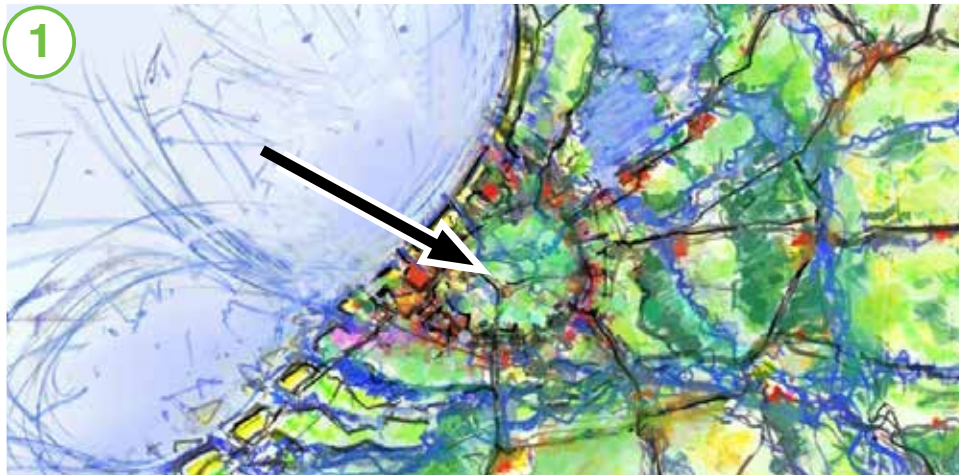
Het Toekomstperspectief laat zien waar en hoe deze nieuwe balans tussen ‘groen’, ‘blauw’ en ‘rood’ in Alphen aan den Rijn het hoogste maatschappelijke rendement op kan leveren. Het is een voorstelling van hoe de gemeente er in de toekomst uit kan zien en geeft aan welke locaties kansrijk zijn om dit rendement verder te onderzoeken. Een toekomst waarin:

- we de schadelijke effecten van klimaatverandering en bodemdaling terugbrengen,
- we overstappen naar duurzame energie, mobiliteit en voedselvoorziening,
- we voorzien in de behoefte van woningzoekenden naar suburbane woonmilieus,
- en we weer een gezonde balans vinden tussen landbouw, natuur en wonen.

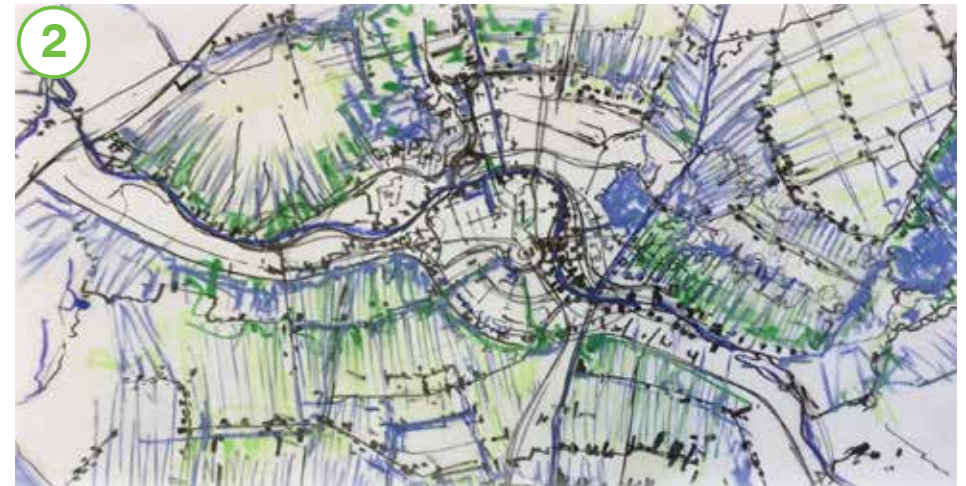

^ Maatschappelijk rendement zal gevonden moeten worden waar groen, blauw en rood samenkomen; zoals in een aantal stadsranden van Alphen aan den Rijn.

Verrijking en versterking van stad en land

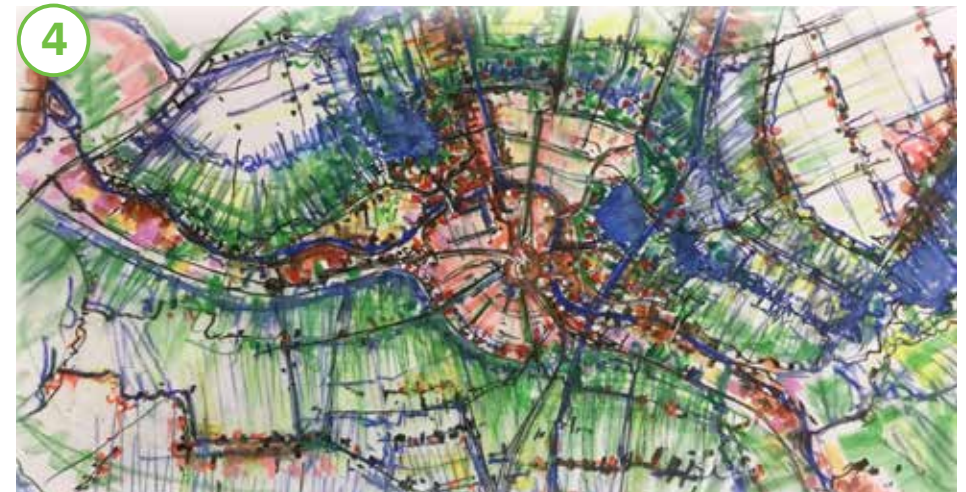
Alphen aan den Rijn, dé stad in het Groene Hart;

De structuur van het landschap vormt de basis voor integrale ontwikkeling;

Verrijking groen en blauw verhoogt de landschapswaarde;

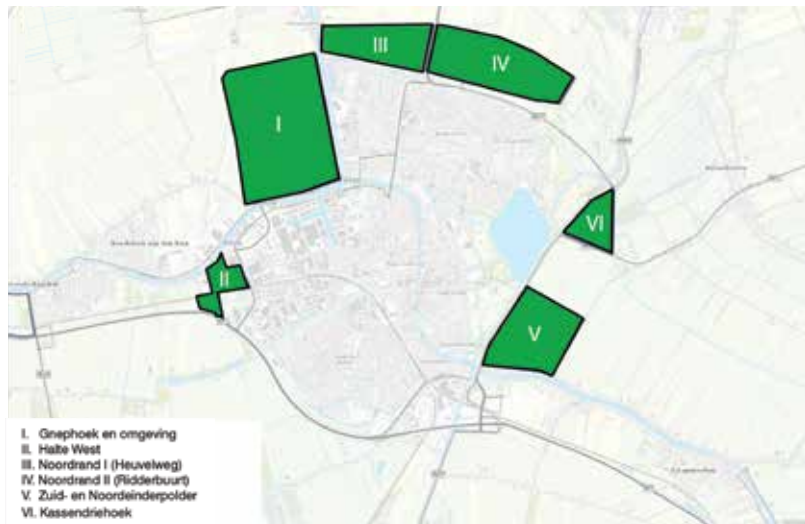

Rood wordt verweven en het geheel creëert maatschappelijke meerwaarde.

Een unieke benadering

W e zoeken naar mogelijkheden om gelijktijdig te investeren in het groene (natuur en landbouw) en blauwe (water) landschap en daar waar mogelijk, in woningbouw (rood). Dit levert kansen op voor klimaatadaptatie, duurzame energie en natuurontwikkeling. We willen stad en land transformeren, met behoud van het goede en verbetering waar nodig en mogelijk. Een nieuwe, groen-stedelijke rand met op het landschap aansluitende, innovatieve waterwoonmilieus met volop recreatiemogelijkheden. Nieuwe kansen voor het veenweidegebied en ontveningen van het Groene Hart, waarbij klimaatadaptatie, CO₂-reductie door omkering van veenoxidatie, wind- en zonne-energie en ecologische verrijking samengaan met zorgvuldige woningbouw. Ieder gebied kent zijn eigen oplossingen.

Dit Toekomstperspectief is een verkenning en schets van hoe landschap en stad elkaar kunnen versterken. Een zorgvuldige verstedelijking is hierbij van belang. Goed wonen, een menselijke schaal, groenblauwe kwaliteit van het buitengebied en hoge kwaliteit van de stad, de dorpen en het landschap staan voorop.

^De 'Verkenning Woningbouwlocaties na 2020' geeft zes mogelijke ontwikkellocaties aan in de stadsrand van Alphen aan den Rijn.

Aanpak Toekomstperspectief

Een eerder onderzoek, de 'Verkenning Woningbouwlocaties na 2020', richtte zich op de ontwikkeling van woningbouw alleen. Het toonde aan dat de randen van de stad geschikt zijn voor woningbouw en hoe dit geïntegreerd kan worden met de groenblauwe omgeving van Alphen aan den Rijn: aan de oost- en westzijde van de stad zijn mogelijkheden om de stad te openen als poldervensters naar het landschap. Ook de noordzijde biedt kansen. De gemeenteraad stemde in september 2017 in met de verkenning. Uiteindelijk zijn zes mogelijke ontwikkellocaties in en aan de stadsranden aangewezen voor deze nadere analyse:

- I) Gnephoek,
- II) Halte West,
- III) Noordrand I (ten noorden van de Heuvelweg),
- IV) Noordrand II (Ridderbuurt),
- V) Zuid- en Noordeinderpolder en
- VI) Kassendriehoek

Vervolgens ontstond het inzicht dat een blik op alleen woningbouwontwikkeling, Alphen aan den Rijn tekort doet. De uitdagingen van bodem en landschap enerzijds en de urgentie van de maatschappelijke opgaven anderzijds, vragen om een brede, integrale gebiedsontwikkelingsvisie. Dit toekomstperspectief is daar een eerste antwoord op. Hierin worden de ruimtelijke en fysieke karakteristieken van de locaties geanalyseerd. Deze informatie wordt gekoppeld aan de kansen om maatschappelijke opgaven een plek te geven in het gebied. Daaruit volgt een synthese van locaties die potentieel het hoogste maatschappelijke rendement zouden kunnen opleveren. Dit zijn de locaties die maximale combinatiemogelijkheden kennen, gericht op een zorgvuldig en slim gebruik van onze ruimte. Deze locaties zijn het meest interessant om de haalbaarheid verder te onderzoeken.

Analyse

Maatschappelijke opgaven

Integrale ontwikkeling

We zijn ons bewust van de maatschappelijke opgaven die ons de komende decennia te wachten staan. Deze opgaven vragen om scherpe keuzes in ruimtegebruik van het landschap en van de stad.

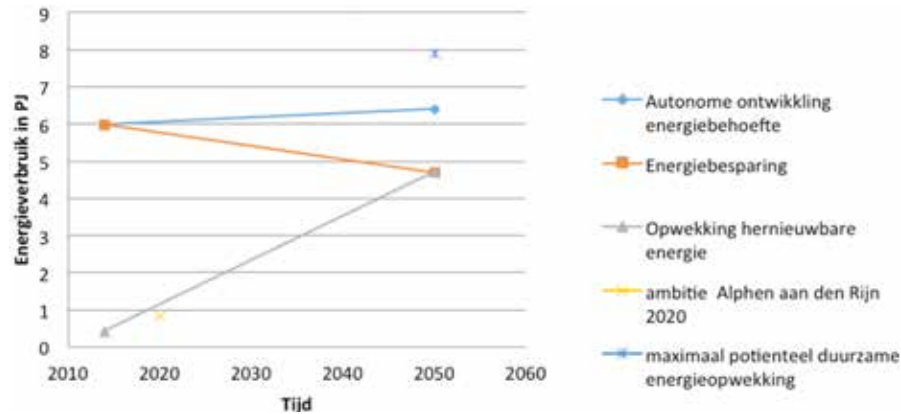
We staan aan het begin van een grootschalige transitie in onze omgang met energie, mobiliteit, voedsel, wonen en de rol van het weer en de natuur in onze leefomgeving. Dat vraagt om integrale ontwikkeling: een gezamenlijke, geïntegreerde aanpak van de maatschappelijke opgaven, de geografische en fysieke uitdagingen van bodem en landschap in de gemeente en van de beleidsterreinen die invloed hebben op de ruimtelijke ontwikkeling. Alleen door een integrale aanpak kunnen bijvoorbeeld oplossingen voor de gevolgen van bodemdaling, wateropvang voor de toenemende stortbuien, duurzame energie, landbouw en woningbouw naast elkaar bestaan en elkaar versterken.

De maatschappelijke opgaven en wat zij betekenen voor de gemeente worden in dit hoofdstuk besproken.

^ Maatschappelijke opgaven voor Alphen aan den Rijn kunnen niet los worden beschouwd maar zijn wederzijds afhankelijk van elkaar. Zorgvuldige integratie van oplossingen zorgt voor maatschappelijke meerwaarde.

Energietransitie

^ Schematische weergave van de route naar energieneutraal 2050 (bron: Actieprogramma duurzaamheid 2017-2020, Alphen aan den Rijn).

^ Hernieuwbare energiebronnen zoals zonnevelden kunnen geïntegreerd worden in het landschap. Mogelijkheden hiertoe worden (boven) regionaal verkend.

Maatschappelijke trend & urgentie van de opgave

Fossiele brandstoffen (aardolie, aardgas en kolen) raken wereldwijd uitgeput en zijn verantwoordelijk voor vervuiling en de uitstoot van broeikasgassen. In ons land hebben we de problemen met de gaswinning in Groningen. Daarom heeft Nederland de energietransitie naar duurzame energiebronnen ingezet. Het opwekken van hernieuwbare energie vraagt veel meer ruimte: zowel boven als onder de grond. Opwekken en opslaan van duurzame energie zal ook in het landschap meer zichtbaar zijn dan de huidige energievoorziening. Het doel is dat Nederland in 2050 'fossiel-vrij' is en al in 2020 een van de duurzaamste landen van Europa.

De opgave voor Alphen aan den Rijn

In 2050 wil Alphen aan den Rijn geen fossiele brandstoffen meer gebruiken en energie- en CO₂-neutraal zijn. Volgens het 'Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020' zal 14% van de energie duurzaam opgewekt worden in 2020. Over twee jaar moet er 50% meer zonne-energie zijn, ten opzichte van 2016. In de bebouwde omgeving moet er gemiddeld 1,5% energieverbruik per jaar bespaard worden.

Ruimtelijke gevolgen

Het landschap bepaalt waar en hoe het toevoegen van hernieuwbare energiebronnen kan plaatsvinden. Windmolens zijn bijvoorbeeld niet overal gewenst, er is onderzoek nodig om te bepalen waar dit wel en niet kan. Alphen aan den Rijn heeft ook groot onbenut dakoppervlak op de bedrijventerreinen waar eventueel zonnepanelen geplaatst kunnen worden. Zonnevelden in het landschap kunnen op de juiste plaats een belangrijke bron zijn van duurzame energie. Belangrijke criteria bij de keuze en inpassing zijn de aard van het landschap, water, bodemgesteldheid en het efficiënt koppelen van vraag en aanbod. Bij nieuwbouw zal rekening gehouden moeten worden met warmte- en electriciteitsvoorziening uit hernieuwbare bronnen. Aansluiten op het gasnet is sinds medio 2018 nagenoeg uitgesloten; woningen moeten minimaal energieneutraal zijn en waar mogelijk energieproducerend.

Klimaatadaptatie

^ De gebouwde omgeving heeft regelmatig wateroverlast.

^ Het landschap zorgt voor wateropvang en biedt ruimte aan natuur en ecologie.

Maatschappelijke trend & urgentie van de opgave

De temperatuur op aarde stijgt door de nog steeds toenemende uitstoot van broeikasgassen zoals CO₂. De gevolgen zijn legio: meer droogte en hittegolven enerzijds, meer heftige regenbuien anderzijds; zware stormen; afname van de biodiversiteit. Dit vormt een risico voor de economie, gezondheid, veiligheid en een vitale infrastructuur. Steden zijn kwetsbaar voor de effecten van klimaatverandering. De veranderingen zullen in de versteende stedelijke leefomgeving leiden tot onder andere wateroverlast en hittegebieden. Het landelijk gebied heeft tevens last van verandering in waterstanden en bodemgesteldheid. Het streven van het kabinet is om de CO₂-uitstoot in 2030 met minimaal 49% te verminderen en in 2050 met 95%. Deze doelstellingen vragen al voor 2030 systeemkeuzes met grote gevolgen.

De opgave voor Alphen aan den Rijn

De huidige leefomgeving van Alphen aan den Rijn is niet in staat om deze extremen op te vangen. Hierdoor komt de leefkwaliteit onder druk te staan. Daarom is innovatie nodig in de inrichting van de stad, in de gebruikte bouwmaterialen en -concepten en in de manier van samenwerken bij bouwprojecten. In Alphen aan den Rijn is bovendien het risico op bodemdaling in het omliggende veengebied groot. Dit zorgt onder andere voor een significante CO₂-uitstoot die de invloed van andere besparende activiteiten teniet dreigt te doen. Ook leidt het, afhankelijk van de plek, tot (verdere) wateroverlast, kwel of verzilting.

Ruimtelijke gevolgen

Klimaatadaptatie vraagt om bestand te zijn tegen grote verschillen en tegelijk een leefbare woon- en werkomgeving te behouden: koel als het heet is, warm als het koud is, plekken in de zon en in de schaduw, snelle waterafvoer om overstroming en overlopende riolen te voorkomen, maar ook voldoende water vasthouden voor drogere periodes. In de klimaatopgave is het belangrijk dat landschap en stad elkaar aanvullen. De ligging van Alphen aan den Rijn in veenweidegebied kan ook een kans zijn: afgraven of vernatten van het veengebied kan helpen bij het opvangen van water tijdens piekafvoeren. Tegelijk kan zo een groen-blauw landschap ontworpen worden dat meerwaarde biedt voor mens en natuur.

Ecologische doelen

^ Vernatten van veenbodems levert nieuw natuurgebied op.

^ Ecologisch bewuste woningen en ruimte voor landschap zorgt voor een nieuwe balans tussen groen, blauw en rood.

Maatschappelijke trend & urgentie van de opgave

Het huidige Nederlandse landschap is aan verandering onderhevig. Verandering in landgebruik, zoals de toename van landbouw en verstedelijking, heeft ervoor gezorgd dat er beduidend minder natuurgebied is dan vroeger. Natuur en ecologie staan ook in het Groene Hart door landbouw en verstedelijking steeds meer onder druk. De mens heeft net zoals natuur baat bij een gezond ecosysteem. Dit levert voedsel en materialen en zorgt voor een schone leefomgeving door bijvoorbeeld oppervlaktewater te zuiveren (ecosysteemdiensten).

De opgave voor Alphen aan den Rijn

Alphen aan den Rijn zal zich op een ecologisch bewuste manier moeten gaan ontwikkelen. Ecologische meerwaarde bij gebiedsontwikkeling valt te halen als er gelijktijdig wordt geïnvesteerd in landschap en stad. De randen van de kern, waar deze ontwikkeling zal plaatsvinden, zijn deels gekenmerkt door veenbodems met slechte draagkracht en hoge mate van veenoxidatie. Als er niets gebeurt, zal dit landschap inklinken. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor gebouwde omgeving en ecologie.

Ruimtelijke gevolgen

Door de veenbodems rondom Alphen aan den Rijn te vernatten worden deze negatieve gevolgen tegengegaan en ontstaan er kansen voor een gezond ecosysteem. Op grootschalig niveau levert dit nieuwe groen-blauwe verbindingen op die het ecologisch netwerk in het Groene Hart ten goede komt; denk aan een waterverbinding van de Nieuwkoopse Plassen tot aan het Braasemermeer en de Kaag. Groen in Alphen aan den Rijn wordt op deze manier een nutsvoorziening en draagt bij aan een goed leefklimaat. Inwoners van Alphen aan den Rijn kunnen bijdragen door een ecologische levensstijl, die milieuvriendelijke producten en comfort combineert (meer verse producten, minder verpakkingen). Dit wordt ook wel Econvenience genoemd.

Verbetering van de biodiversiteit en waterkwaliteit

^ Bloemrijke bermen bieden leefgebied voor meerdere soorten insecten en verhogen zo de biodiversiteit.

Maatschappelijke trend & urgentie van de opgave

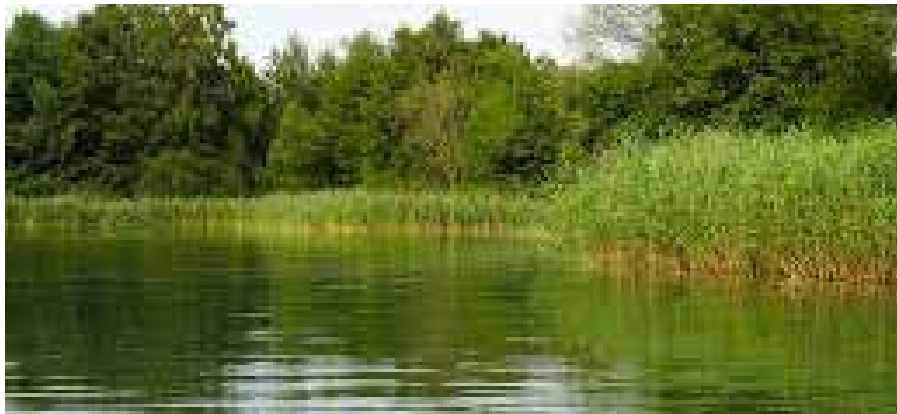
Intensieve landbouw en het veranderende klimaat leiden tot afname in biodiversiteit: de rijkdom en verscheidenheid in dieren- en plantensoorten. Dieren- en plantensoorten sterven uit. Dat is op zich al een verarming, maar heeft daarnaast ook directe gevolgen voor de mens: diversiteit aan soorten en ecosystemen zorgt voor de productie van zuurstof, afbraak van dode organismen, bestuiving van gewassen en het zuiveren van water. Afnemen aan biodiversiteit schaadt onze visserij en landbouw en daarmee onze voedselvoorziening.

De opgave voor Alphen aan den Rijn

De landbouw rondom Alphen aan den Rijn ondervindt nu al de negatieve gevolgen van bodemdaling, verzilting en kwel. Het karakteristieke veenweidelandschap wordt bedreigd en daarmee de cultuurhistorische waarde van dit gebied. Dit zal alleen maar toenemen. Bovendien legt de landbouw druk op de waterkwaliteit en het ecosysteem, onder andere door overschotten aan stikstof en andere nutriënten in het watersysteem. Dit leidt weer tot verdere aantasting van de biodiversiteit.

Ruimtelijke gevolgen

Door verduurzaming van landbouw en door nieuwe teeltsystemen, met bijvoorbeeld een lager gebruik van nutriënten, kan de waterkwaliteit verbeterd worden. Door in Alphen aan den Rijn natuur te ontwikkelen in combinatie met het vernatten van het veenweidegebied kan de waterkwaliteit verbeterd worden. Door klimaatadaptieve gebiedsontwikkeling, met voldoende ruimte voor water, te combineren met een natuurinclusieve manier van bouwen kunnen flora en fauna versterkt worden.

^ Goede waterkwaliteit staat voor een gezond ecosysteem en heeft voordelen voor mens én natuur.

Landbouw en voedselzekerheid

^ De opgave voor de voedselzekerheid vraagt de landbouwsector om te verduurzamen bijvoorbeeld door precisielandbouw.

^ Voedselproductie krijgt steeds meer een zichtbare plek in de bebouwde omgeving in de vorm van stadslandbouw en particuliere initiatieven.

Maatschappelijke trend & urgentie van de opgave

De totale wereldbevolking neemt toe van 7 naar 9 miljard mensen in 2050. In veel landen (waaronder grote landen als China en India) neemt de levensstandaard toe. Daardoor neemt de voedselconsumptie toe. Huidige productiemethoden en consumentengedrag geeft een te grote belasting voor bodem, lucht en water. De landbouwproductie is steeds meer los geraakt van de kenmerken en kwaliteiten van de lokale (natuurlijke) omgeving. Ondertussen neemt landbouwgrond wereldwijd af en zijn de kansen op mislukte oogsten groter door klimaatverandering. De voedselzekerheid is dus in het geding. Er is ook een positieve trend te zien in de voedselconsumptie: mensen gaan steeds meer op zoek naar nieuwe duurzame en voedzame bronnen. Consumenten letten meer op dierenwelzijn en voedselkwaliteit.

De opgave voor Alphen aan den Rijn

Om te verduurzamen is transitie in de landbouw- en veeteeltbedrijven in Alphen aan den Rijn, waarbij landbouw meer in verbinding komt met mens, dier en omgeving, de komende decennia onvermijdelijk. Door samenbrengen van verbonden belangen (voedselproductie, energie, economie, cultuur en recreatie), kan de toekomst van het landelijk gebied worden gewaarborgd. Transitie wordt ingezet vanuit de kwaliteiten en karakteristieken van landschap, natuur, bodem en het watersysteem. Landbouw en natuur kunnen elkaar versterken. Bijvoorbeeld door kringlooplandbouw of natuurinclusieve landbouw. De opgave bij kringlooplandbouw is om binnen de totale keten te komen tot een verdienmodel voor gezond en duurzaam voedsel op basis van kringlopen en duurzaam bodembeheer met een evenwichtige verdeling van marges en risico's. Bij natuurinclusieve landbouw wordt gekeken of natuur kan bijdragen aan de landbouw, bijvoorbeeld door via agrarisch natuurbeheer een bijdrage te leveren aan de klimaatopgave en natuurherstel door minder intensief landgebruik.

Ruimtelijke gevolgen

Het verduurzamen van de landbouw heeft ruimtelijke impact op het veenweidegebied. Zo zullen landbouwbedrijven waarschijnlijk compacter worden en meer kunnen produceren op een kleiner areaal. Bovendien zal voedselproductie steeds meer in de stad worden geïntegreerd in de vorm van stadslandbouw en kleinschalige particuliere productie.

Verstedelijking en wonen

Maatschappelijke trend & urgentie van de opgave

Tijdens de afgelopen crisis heeft de woningbouw in Nederland nagenoeg stilgelegen. Door de aantrekkende economie en door demografische groei zijn er volgens verschillende prognoses in Nederland tot 2030 zeker 1 miljoen extra woningen nodig. Dit leidt tot een toenemende druk op de woningmarkt, wegens OV, groen en luchtkwaliteit. De voorkeur is om deze woningbouwopgave grotendeels binnenstedelijk op te lossen door transformatie, herstructurering en verdichting. De trend naar een duurzamere leefomgeving vraagt om een integrale aanpak van wonen met de energietransitie, klimaatadaptatie, gezondheid en nieuwe vormen van mobiliteit.

De opgave voor Alphen aan den Rijn

Een belangrijk deel van de woningbehoefte in Alphen aan den Rijn is het 'suburbaan woonmilieu'. Dit zijn vooral grondgebonden woningen in een rustige buurt, nabij stedelijke voorzieningen. Dit sluit aan bij de woonkwaliteit van de kern van Alphen aan den Rijn; wonen in of nabij het groen, met een goed voorzieningenaanbod in de buurt. Binnen Alphen aan den Rijn is er onvoldoende ruimte voor het binnenstedelijk ontwikkelen van suburbane woonmilieus; wonen, bedrijvigheid en groen concurreren om de schaarse ruimte. Daarom worden nieuwe locaties aan de randen van de stad van Alphen aan den Rijn verkend: voldoende dicht bij de stedelijke voorzieningen, te verweven met de landschappelijke omgeving om te voldoen aan suburbane woonkwaliteiten.

Ruimtelijke gevolgen

Deze woonmilieus in de randen gaan uit van nieuwe bouwtechnieken die ervoor zorgen, dat woningen minder druk op het landschap leggen. Door duurzame en circulaire woningontwikkeling met respect voor de omgeving, kan gelijktijdig in natuur en water geïnvesteerd worden. Verbeterde recreatieve routes en karakteristieke groene entrees naar en van de stad, kunnen het bovendien een aantrekkelijke plek voor toerisme en recreatie maken.

^ De woningopgave vindt naast binnenstedelijk ook in de stadsranden plaats.

Nieuwe vormen van mobiliteit

^ Groene langzaam verkeersroutes nodigen uit tot een gezonde leefstijl.

^ De mobiliteit moet verduurzamen; de auto zal niet langer fossiele brandstoffen gebruiken.

Maatschappelijke trend & urgentie van de opgave

Nieuwe vormen van wonen en werken (thuiswerken, deeltkantoren) en vervoersinnovaties leiden tot nieuwe vormen van mobiliteit: deelfietsen, zelfrijdende auto's, elektrisch vervoer en transport, vervoersmodellen als Mobility as a Service (MaaS), de verdere ontwikkeling van het openbaar vervoer. Deze veranderingen komen voort uit maatschappelijke trends, marktontwikkelingen en door beleidsafspraken. Zo heeft Nederland zich met de ratificatie van het klimaatakkoord van Parijs vastgelegd op een nog verdere terugdringing van de uitstoot van broeikasgassen. De rijksoverheid is bezig met maatregelen en innovaties om de doelstellingen voor 2030 (reductie van broeikasgassen met minimaal 40 procent ten opzichte van 1990) en 2050 (volledig klimaatneutraal) te kunnen halen.

De opgave voor Alphen aan den Rijn en ruimtelijke gevolgen

Alphen aan den Rijn kan zich onderscheiden door langzaamverkeersverbindingen (voetgangers, fietsers) van de stadskern naar de randen en het buitengebied te ontwikkelen. Groene langzaam verkeersroutes nodigen uit tot een gezonde leefstijl. Dit is te combineren met versterken van de groenstructuur en het recreatienetwerk. Een groene leefomgeving draagt positief bij aan het welbevinden van de inwoners. Nieuwe vormen van mobiliteit vragen om andere inrichting van de openbare ruimte. Er zal bijvoorbeeld meer ruimte vrij gemaakt moeten worden voor laadpalen en fietsenstallingen. Ook zal de ontwikkeling van accu's en oplaadmethoden bijdragen aan de toename van het gebruik van elektrisch vervoer. Daarnaast neemt met de opkomst van deelfietsen de druk op parkeerruimte af. Dit biedt kansen voor andere functies, zoals het toevoegen van meer groen.

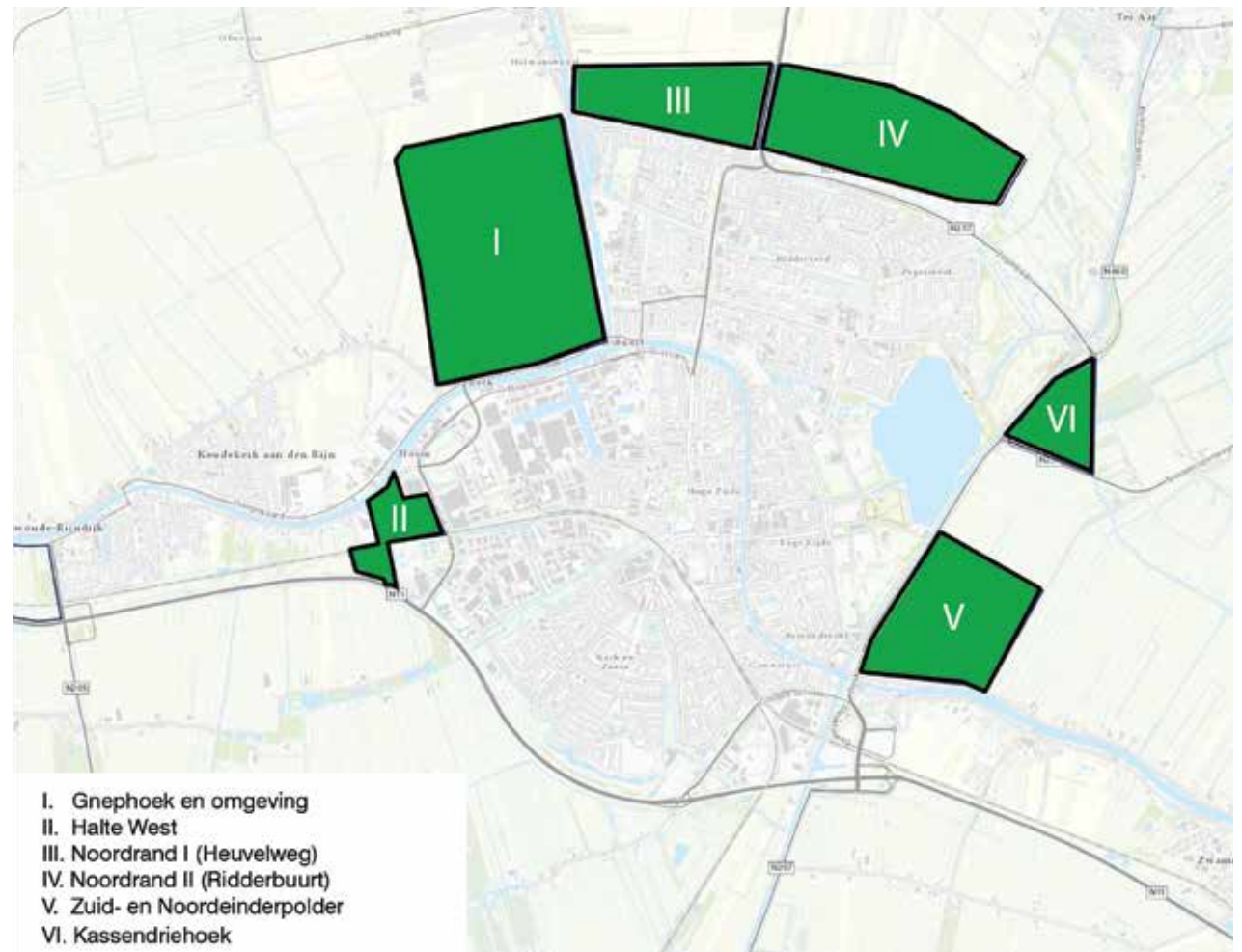

Ruimtelijke en fysieke karakteristieken

GIS

^ GIS; een geografisch informatiesysteem waarmee (ruimtelijke) gegevens of informatie kan worden opgeslagen en geanalyseerd.

^De zes mogelijke ontwikkellocaties zoals aangewezen in de 'Verkenning Woningbouwlocaties na 2020'.

Ruimtelijke en fysieke karakteristieken

Om te bekijken waar welke maatschappelijke opgaven het best beantwoord kunnen worden, staan we hier stil bij de fysieke en ruimtelijke karakteristieken van de zes potentiële ontwikkellocaties. Dit doen we aan de hand van de volgende karakteristieken uit de GIS-databank:

- Bodemtype,
- Draagkracht,
- Veenoxidatie,
- Bodemdaling,
- Water,
- Landbouw,
- Cultuurhistorie,
- Landschappelijke waarde,
- Bereikbaarheid van stedelijke voorzieningen en
- Omgevingsbeperkingen.

De interactieve buttons verwijzen door naar de bijhorende webpagina van de online GIS-databank, waar meer informatie te vinden is.

(<https://tinyurl.com/toekomstperspectief>)

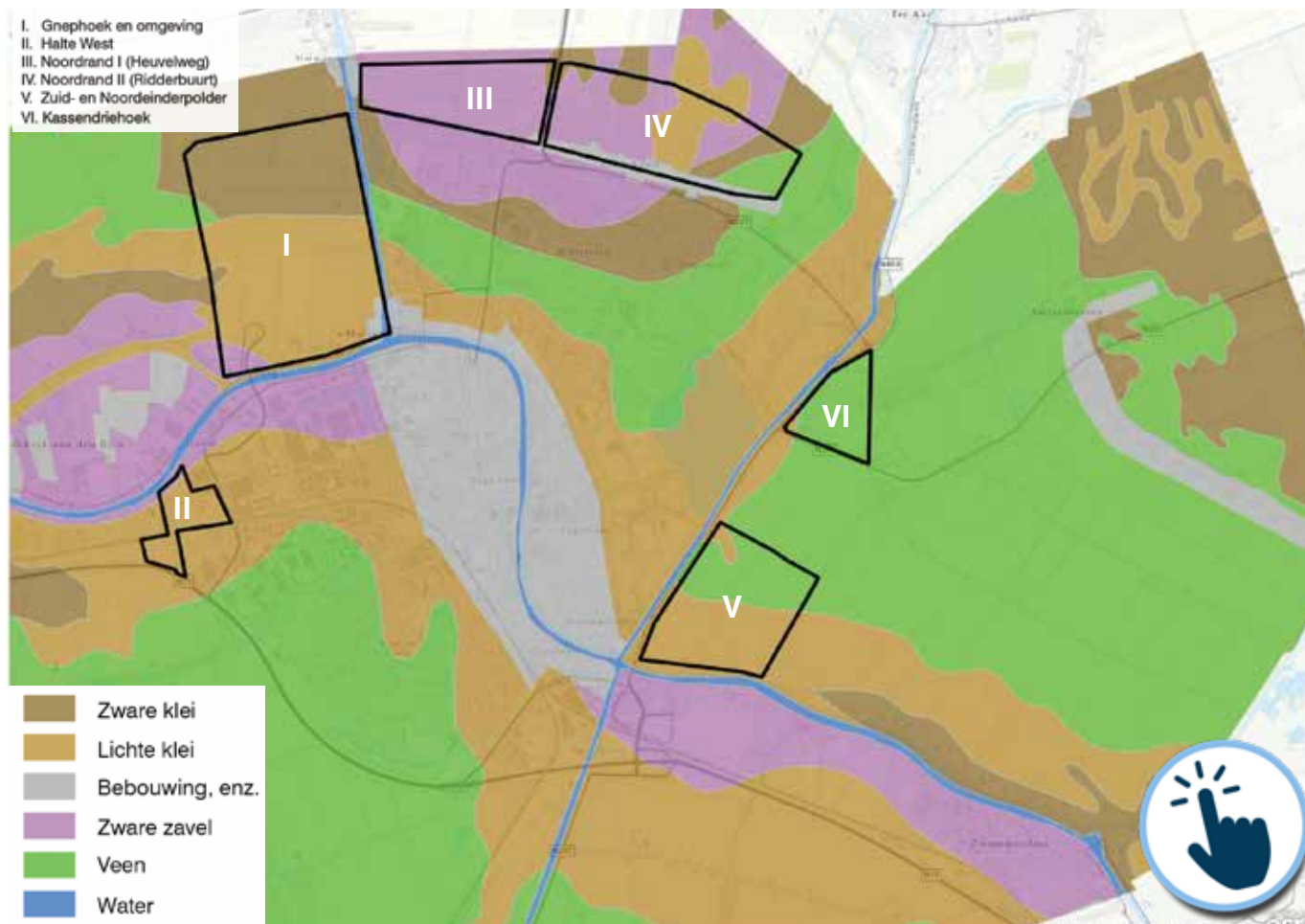
Per locatie worden bovenstaande karakteristieken getoetst op de potentie tot integrale ontwikkeling; zie het voorbeeld hieronder het onderdeel Draagkracht:

	Gnephoek	Halte West	Noordrand I	Noordrand II	Zuid- en Noordeinderpolder	Kassendriehoek
Draagkracht	-	+/-	+	+	-	++

Bodemtypen

De cultuurlandschappen die in het verleden zijn aangelegd, hebben geleid tot een diverse palet aan bodemtypen in Alphen aan den Rijn. In de Gnephoek vind je voornamelijk zware en lichte klei, de droogmakerij Vrouwgeestpolder ligt aanzienlijk lager dan de rest van de Gnephoek. In de lagere droogmakerijen is zware klei en zware zavel te vinden. Ook Noordrand I en Noordrand II zijn droogmakerijen, met voornamelijk zware zavel. De Zuid- en Noordeinderpolderlocatie heeft een dikke veenlaag en lichte rivierklei van de Oude Rijn. De Kassendriehoek bevindt zich in een veenpakket, met daaronder een dikke kleilaag. De locatie Halte West bevindt zich dicht bij de Oude Rijn, waar rivierafzettingen zijn in de vorm van lichte klei.

De klei- en zavelgronden bieden een betere kans voor integrale gebiedsontwikkeling dan veengronden, gezien de dragende capaciteit en het lagere grondwaterniveau.

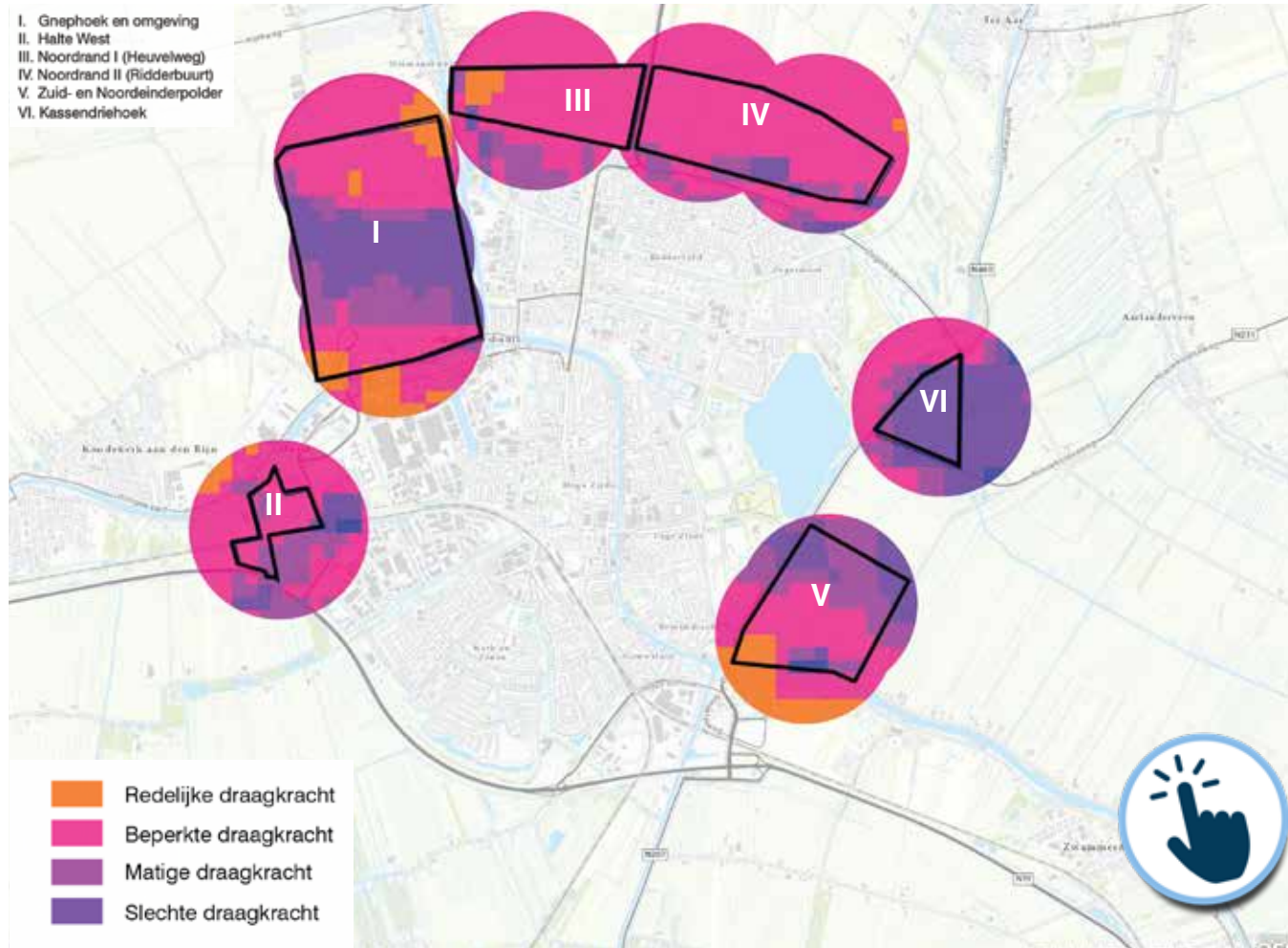
	Gnephoek	Halte West	Noordrand I	Noordrand II	Zuid- en Noordeinderpolder	Kassendriehoek
Bodemtype	+/-	+/-	++	+	-	--

Draagkracht

Draagkracht is de mate waarin de ondergrond een constructie stevig en stabiel kan laten staan.

Alphen aan den Rijn ligt in veenweidegebied. Dit kenmerkt zich door beperkte draagkracht. Daarom heeft geen van de zes locaties uitermate geschikte draagkracht. Hier zal rekening mee moeten worden gehouden bij toekomstige gebiedsontwikkeling.

De Kassendriehoek heeft erg weinig draagkracht, evenals het midden van de Gnephoek. Halte West heeft beperkte draagkracht. In de Zuid- en Noordeinderpolder heeft vooral het noordelijk deel weinig draagkracht vanwege de veengrond. In Noordrand I en Noordrand II is de draagkracht relatief goed, dankzij de klei- en zavelafzettingen.

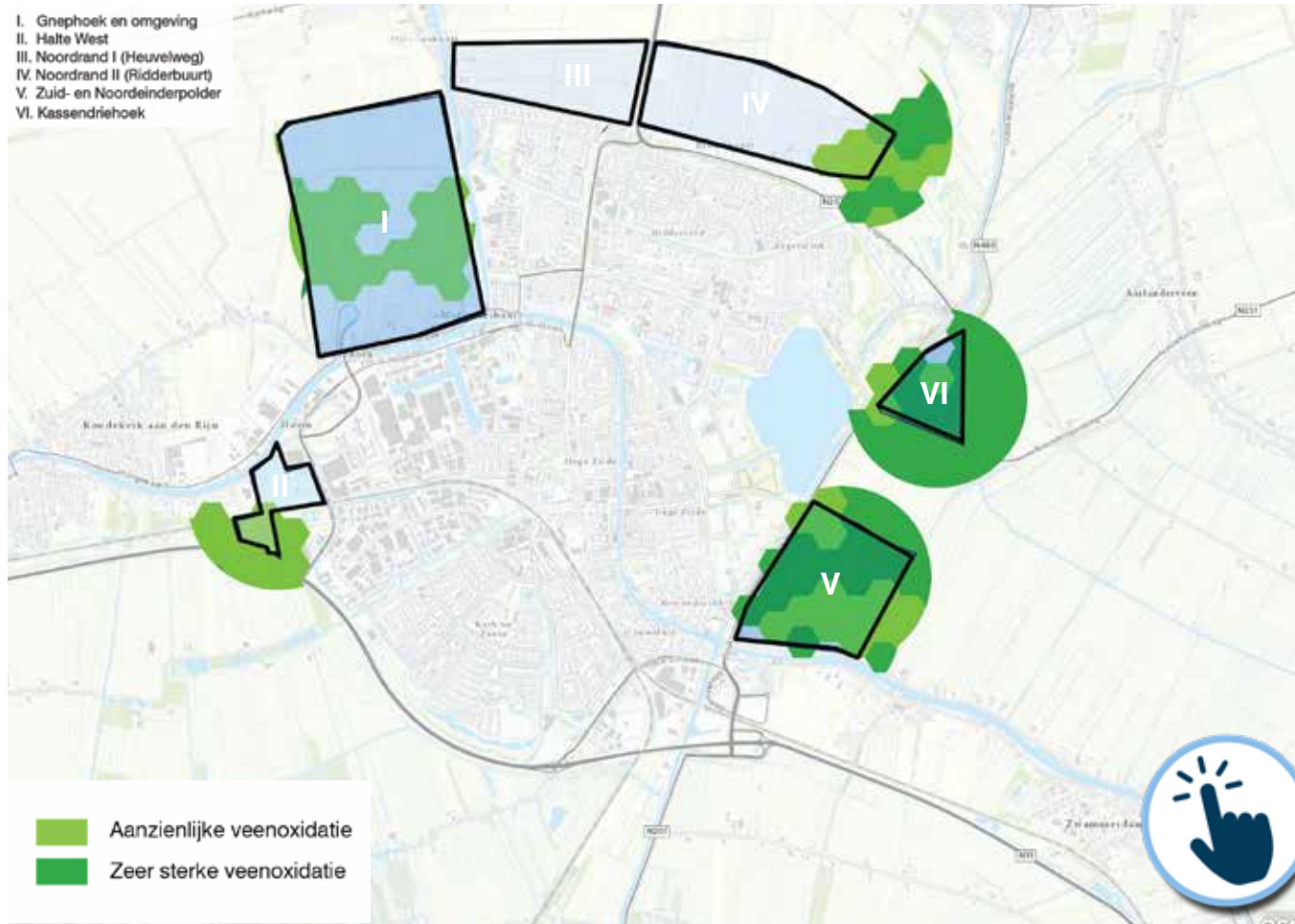

	Gnephoek	Halte West	Noordrand I	Noordrand II	Zuid- en Noordeinderpolder	Kassendriehoek
Draagkracht	-	+/-	+	+	-	-

Veenoxidatie

De waterschappen ontwateren de veengebieden voor de landbouw, door met peilbeheer de grondwaterstand enkele decimeters onder het maaiveld te houden. De veengrond boven de grondwaterspiegel daalt als reactie op de ontwatering, door inklinken van de slappe bodem en door oxidatie van de organische stof. Hierdoor moet het peil verder worden verlaagd en zal de bodem vervolgens weer verder dalen. Bij continuering van de huidige beheerpraktijk van peilverlaging in gebieden met veen, zullen de ontwaterde veenbodems verder blijven dalen.

Noordrand I en II hebben minder te maken met veenoxidatie vanwege het bodemtype zavel en klei. Met name de Zuid- en Noordeinderpolder, de Kassendriehoeken een deel van de Gnephoek hebben te kampen met veenoxidatie. Dit zorgt voor instabiele bodems en belemmeringen bij integrale gebiedsontwikkeling.

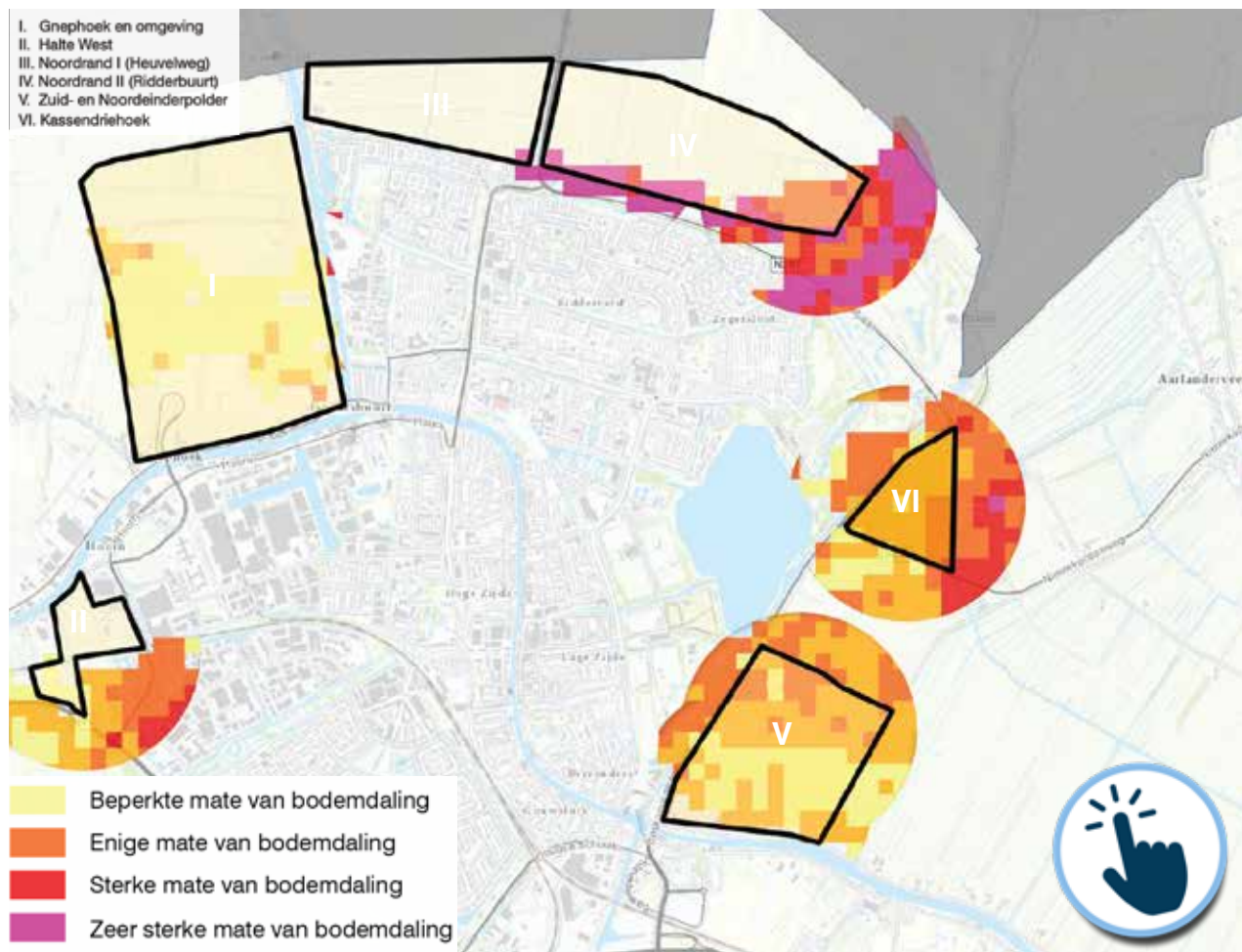

	Gnephoek	Halte West	Noordrand I	Noordrand II	Zuid- en Noordeinderpolder	Kassendriehoek
Veenoxidatie	-	+	++	+	--	--

Bodemdaling

De mate waarin gebieden gevoelig zijn voor veenoxidatie en daarmee bodemdaling en kwel, is sterk afhankelijk van de dikte van het veenpakket. Op deze kaart is te zien in welke mate bodemdaling speelt in de verschillende locaties. Noordrand I kent enige mate van bodemdaling. In Noordrand II is sprake van zeer sterke bodemdaling in het zuidoostelijk deel. Verder zijn vooral de Kassendriehoek en de Zuid- en Noordeinderpolder gevoelig voor bodemdaling. In het midden van de Gnephoek speelt lichte bodemdaling.

Veenoxidatie heeft inklinking en dus bodemdaling tot gevolg. Voor de locaties die hier gevoelig voor zijn, zijn nieuwe ontwikkelingsmethodes nodig.

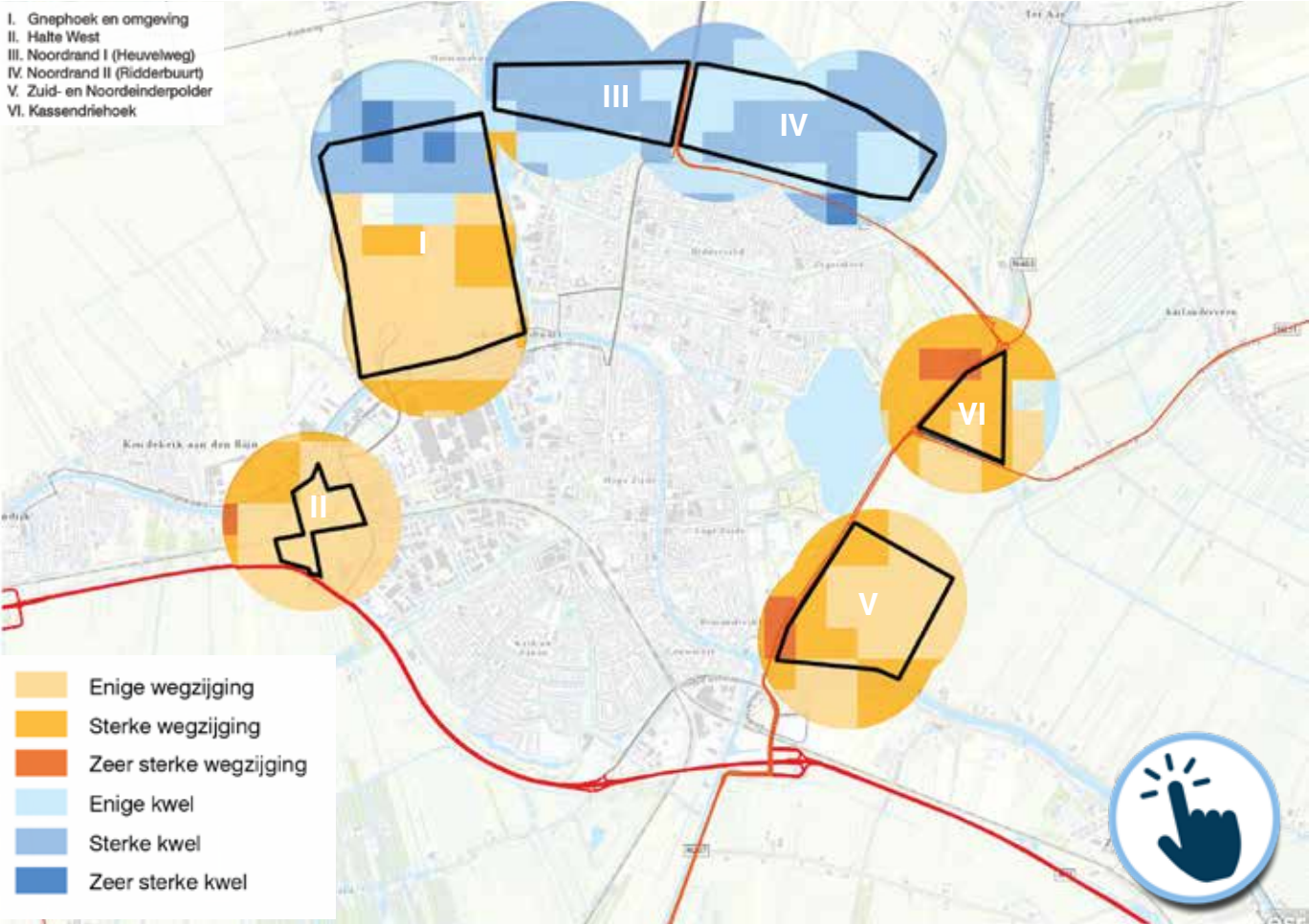
	Gnephoek	Halte West	Noordrand I	Noordrand II	Zuid- en Noordeinderpolder	Kassendriehoek
Bodemdaling	+/-	+	++	+/-	-	--

Water

In de Kassendriehoek, de Zuid- en Noordeinderpolder, Halte West en het zuidelijk deel van de Gnephoek is sprake van wegzijging: het water stroomt van ondiepe naar diepe bodemlagen. Wegzijging leidt tot verdroging van het gebied. Dit bemoeilijkt het in stand houden van de hoge grondwaterstanden in de veengebieden. Dit werkt veenoxidatie in de hand, wat weer leidt tot bodemdaling.

In Noordrand I en Noordrand II en het noordelijk deel van de Gnephoek treedt kwel op. Dit betekent dat het water stijgt vanaf het eerste watervoerend pakket naar het ondiepe grondwater. Dit zorgt voor vernatting van het gebied. Kwelwater is voedselarm is bevat veel kalk. Dat vormt een uitzonderlijk goede waterkwaliteit voor natuurontwikkeling.

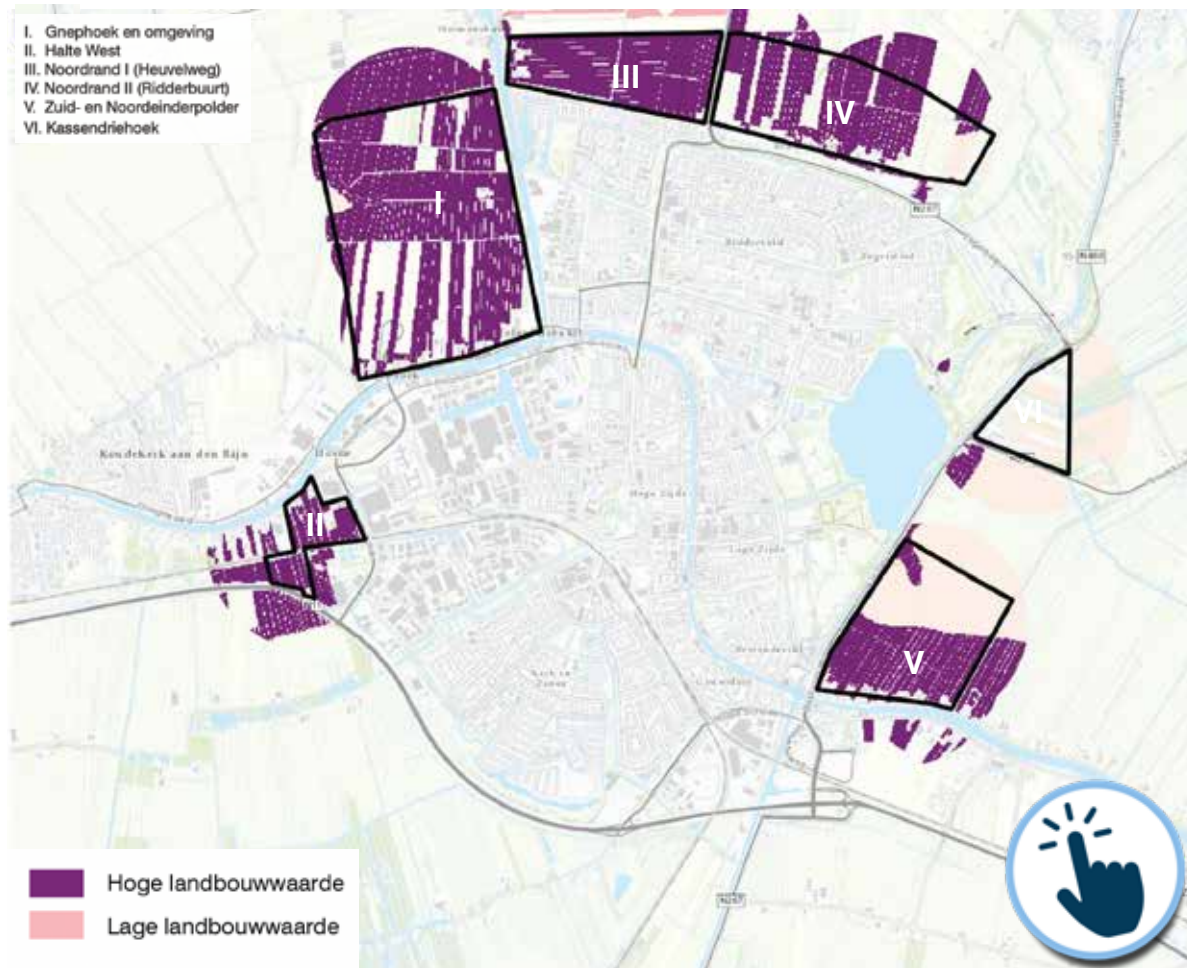
Kortom, in gebieden met wegzijging is meer water nodig om het gebied in stand te houden, en in kwelgebieden zijn kansen voor hoogwaardige ontwikkeling van natuur en water.

Water	Gnephoek	Halte West	Noordrand I	Noordrand II	Zuid- en Noordeinderpolder	Kassendriehoek
	+/-	+/-	+/-	-	+/-	-

Landbouw

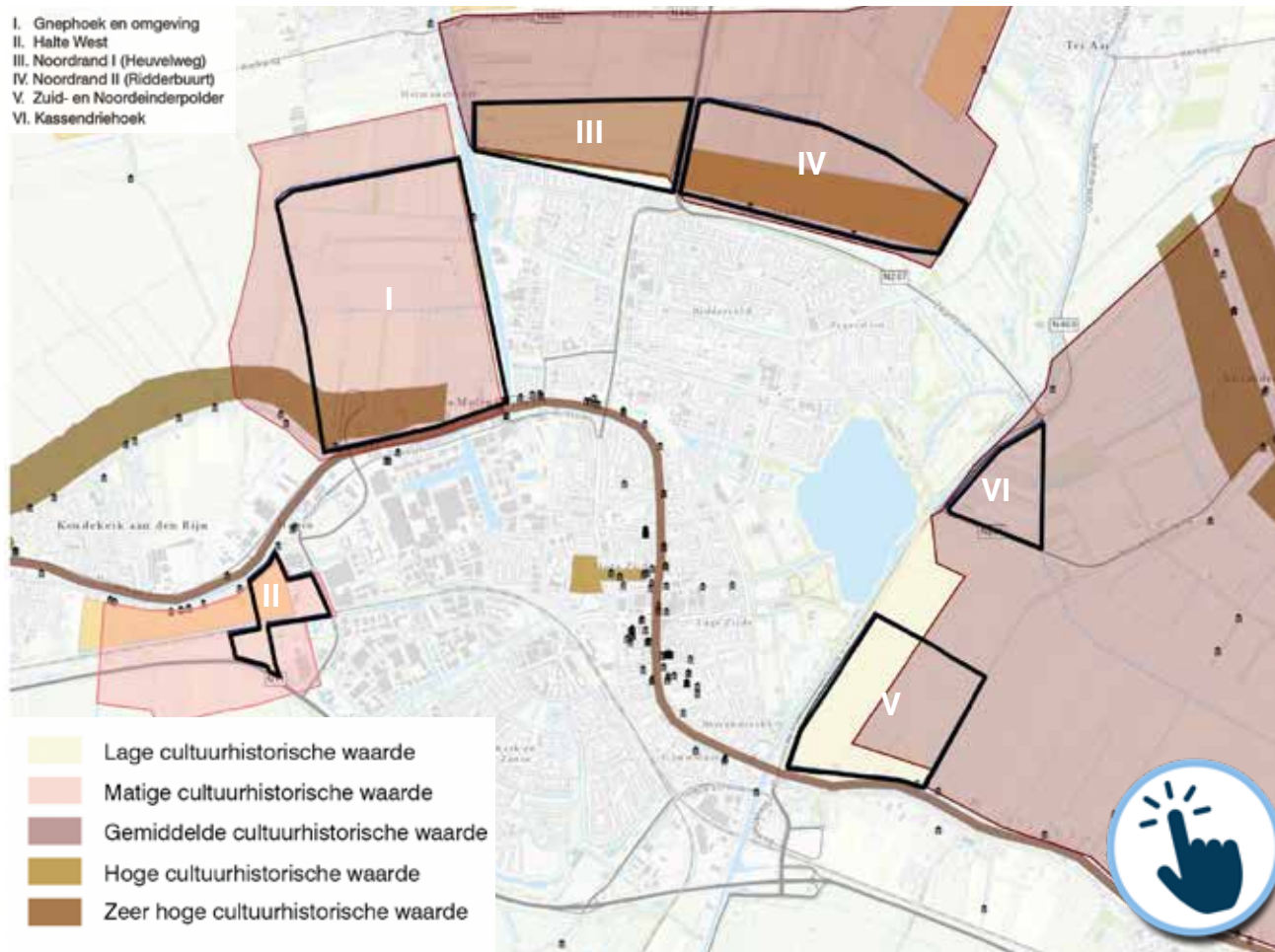
De geschiktheid van de locaties voor landbouw is in belangrijke mate afhankelijk van de fysische gesteldheid van de grond. De Kassendriehoek heeft door de veengrond als enige locatie een lage landbouwwaarde. De Noord- en Zuideinderpolder heeft gemiddeld genomen een relatief lage landbouwwaarde, behalve op het zuidelijke gedeelte met kleiafzettingen van de Oude Rijn. De landbouwwaarde is het hoogst bij de Gnephoek, Noordrand I, Noordrand II en Halte West. Dit komt door de klei- en zavelgronden.

	Gnephoek	Halte West	Noordrand I	Noordrand II	Zuid- en Noordeinderpolder	Kassendriehoek
Landbouw	-	--	--	-	+/-	++

Cultuurhistorie

Alle gebieden bevinden zich in meer of mindere mate in een gebied met cultuurhistorische waarde. Cultuurhistorische hoogtepunten zijn de Limes en de oude linten. In Gnephoek en in Noordrand II bevinden zich zeer hoge cultuurhistorische waarden. Bij de Gnephoek komt deze waarde voornamelijk door de waardevolle structuren van waterwegen en dijkes. Daarnaast grenst de Gnephoek aan een potentieel dorpsgezicht, de Lage Waard. Noordrand I en II hebben een hoge 'polderwaarde' en hebben enkele monumentale gebouwen en dijken. Halte West dankt haar gemiddelde cultuurhistorische waarde aan het lint met de erven langs de Rijn, de molenboezem en boezemkades. De Kassendriehoek is een hoog gewaardeerd poldergebied. De Zuid- en Noordeinderpolder heeft, in het gebied grenzend aan de kern van Alphen aan den Rijn, de laagste cultuurhistorische waarde van de zes locaties. De rest van de polder wordt juist heel hoog gewaardeerd.

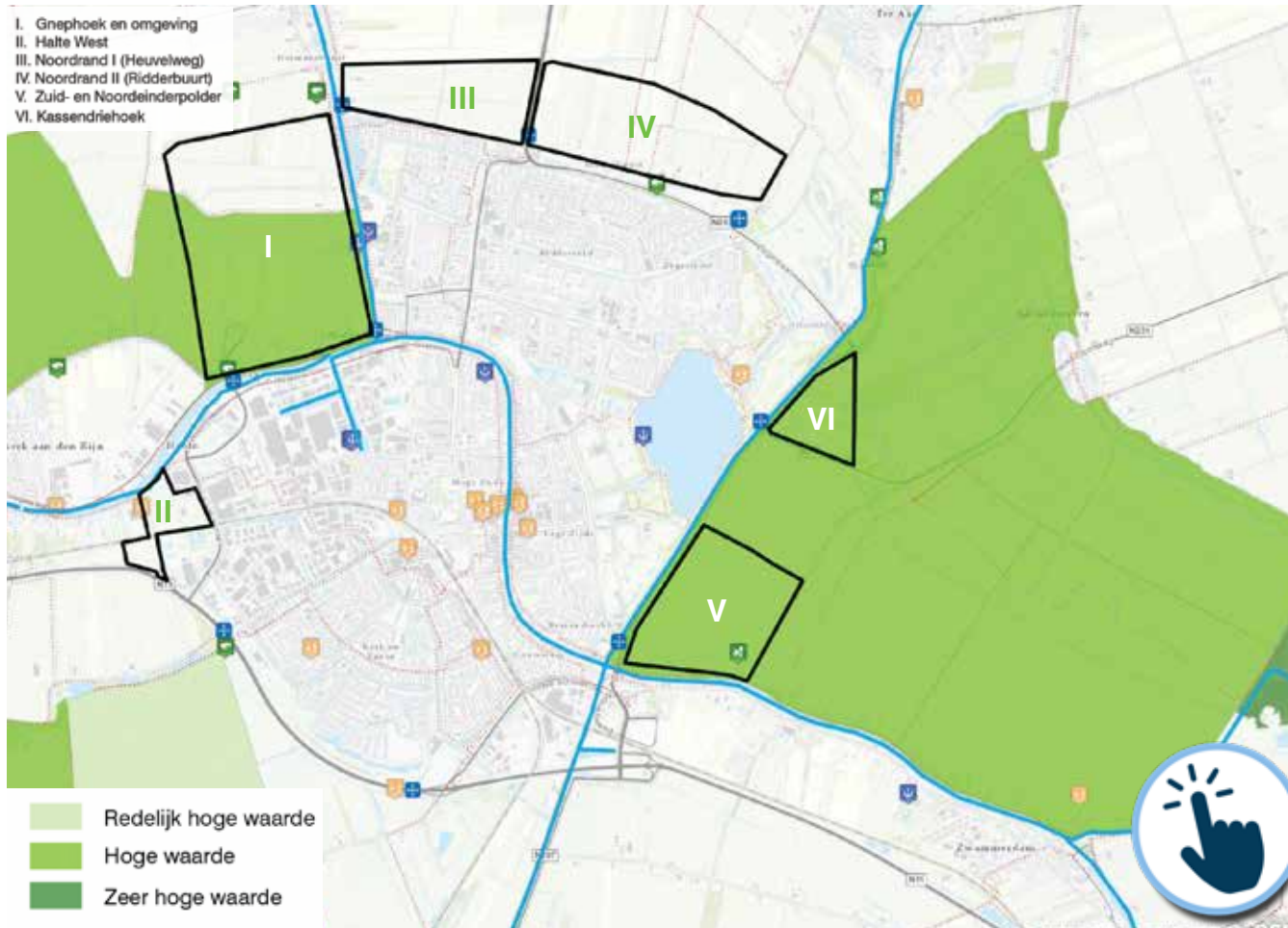

	Gnephoek	Halte West	Noordrand I	Noordrand II	Zuid- en Noordeinderpolder	Kassendriehoek
Cultuurhistorie	-	+/-	-	-	+	-

Landschappelijke waarde

Op deze kaart zijn voor de verschillende locaties de kwaliteit van toerisme en recreatie te zien. Het zuidelijk deel van de Gnephoek, de Kassendriehoek en de Zuid- en Noordeinderpolder hebben hoge landschappelijke waarden. De Kassendriehoek en de Zuid- en Noordeinderpolder maken deel uit van de zogenoemde 'open graslanden'. Dit zijn uitgestrekte veenweidegebieden rondom Alphen aan den Rijn. Bij Noordrand I en II en Halte West is geen sprake van landschappelijke waarde.

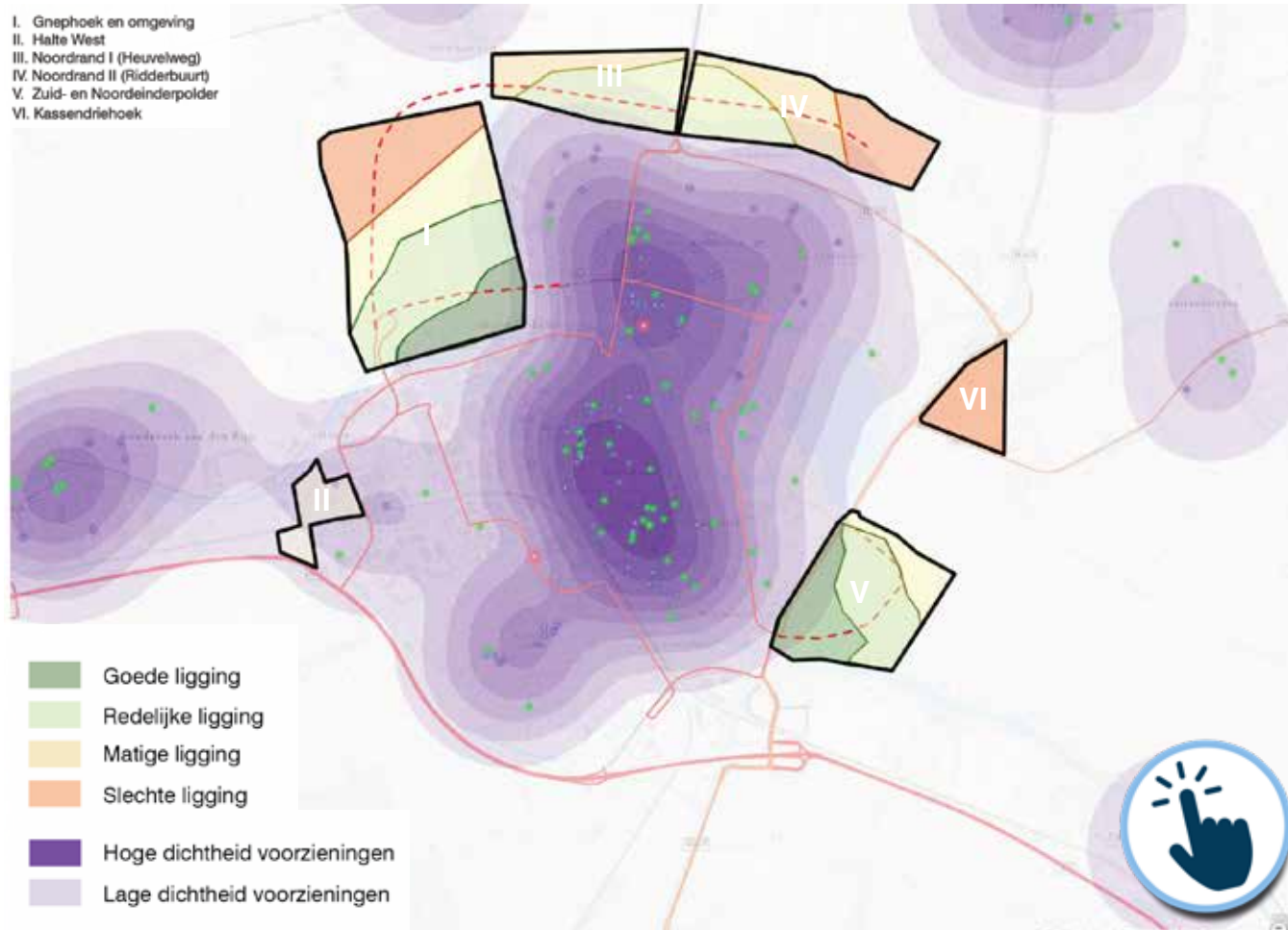
Bij integrale gebiedsontwikkeling dient rekening gehouden te worden met de landschappelijke waarden van de locaties. Het kan bijdragen aan de kwaliteit van een ontwikkeling, maar ook vormen van gebiedsontwikkeling belemmeren.

	Gnephoek	Halte West	Noordrand I	Noordrand II	Zuid- en Noordeinderpolder	Kassendriehoek
Landschappelijke waarde	-	+	+	+	--	--

Bereikbaarheid en stedelijke voorzieningen

In deze kaart is de afstand tot voorzieningen in Alphen aan den Rijn weergegeven. In het paars is de dichtheid te zien van deze voorzieningen. Hoe paarser, hoe hoger de dichtheid. Vooral de zuidelijke delen van de Gnephoek, de Zuid- en Noordeinderpolder en Noordrand I liggen relatief dicht bij de voorzieningen. De ligging en karakteristieken van de zes locaties ten opzichte van de huidige infrastructuur en bebouwing bieden kansen voor verschillende vormen van bereikbaarheid. Zo lenen Noordrand I en II zich voor goede ontsluiting per fiets, terwijl de Gnephoek goed ontsloten kan worden per auto met de nieuwe Maximabrug en reservering van ruimte op de Burgemeester Bruins Slotsingel. De Kassendriehoek en de Zuid- en Noordeinderpolder lenen zich voor een goede auto- en fietsontsluiting, die de verbinding maakt tussen stad en land. Wel dient hier de kanttekening gemaakt te worden dat er voorzieningen moeten worden getroffen om de overlast van de N207 tegen te gaan, aangezien hier momenteel al problemen bestaan.

	Gnephoek	Halte West	Noordrand I	Noordrand II	Zuid- en Noordeinderpolder	Kassendriehoek
Bereikbaarheid stedelijke voorzieningen	+	+/-	+	+/-	++	-

Omgevingsbeperkingen

Op deze kaart zijn de omgevingsbeperkingen te zien. Het kan hierbij gaan om beperkingen ten aanzien van wegverkeer, bodem(vervuiling), inrichtingen en hoogspanningsleidingen. Vooral Halte West heeft veel omgevingsbeperkingen. Deze zijn afkomstig van het industriegebied de Oude Rijn, de spoorweg en de N11. Ook lopen er twee aardgasleidingen door dit gebied. De Kassendriehoek en de Zuid- en Noordeinderpolder hebben voornamelijk overlast van de N207 die langs deze twee gebieden loopt. Ook delen van Noordrand II en een klein deel van Noordrand I hebben last van deze weg. Bij Noordrand II veroorzaakt de N207 ook een geïsoleerde ligging ten opzichte van het centrum van Alphen aan den Rijn. De Gnephoek kent relatief de minste omgevingsbeperkingen. Alleen het zuidelijke deel zit in de geluidzone van het industriegebied de Oude Rijn.

ODMH - Bodemonderzoekslocatie

- Vervolg
- Geen Vervolg
- Spoedlocatie

ODMH - Geluidzones industrie

- ODMH - Indicatieve zone hoogspanningslijnen
- ODMH - Inrichtingen

ODMH - Inrichtingen

- ODMH - Invloedsgebieden inrichtingen
- ODMH - Letaliteit_100pct_grens

ODMH - Letaliteit_100pct_grens

ODMH - Wegverkeer_contour_2025

- < 48
- 48 - 53
- 53 - 58
- 58 - 63
- > 63

NWB - wegvakken

- Gemeente
- Provincie
- Rijk
- Overig
- Waterschap

ODMH - Railverkeer_contour_2025

- < 55
- 55 - 68
- > 68

	Gnephoek	Halte West	Noordrand I	Noordrand II	Zuid- en Noordeinderpolder	Kassendriehoek
Milieuaspecten	+	--	+/-	+/-	-	-

Conclusies GIS-analyse

De fysieke eigenschappen van de zes locaties zijn bepalend voor de mogelijkheden voor integrale ontwikkeling. Vooral het bodemtype bepaalt de eigenschappen van de grond, zoals waterhuishouding en draagkracht. Veengronden hebben beperkte draagkracht en zijn gevoelig voor bodemdaling en oxidatie. Dit maakt het een uitdaging om hier bebouwing toe te voegen, maar biedt wel interessante kansen voor natuurontwikkeling en vernatting. Op vruchtbare kleigronden is de waarde voor landbouw hoger dan op veengronden. Bij ontwikkeling zal de landbouwwaarde moeten worden gewaarborgd of gecompenseerd. Het veenweidegebied rondom Alphen aan den Rijn is een cultuurlandschap met (in meer of mindere mate) landschappelijke waarde. Hier dient bij gebiedsontwikkeling rekening mee gehouden te worden.

Kortom, de karakteristieken en kwaliteiten van het landschap bepalen per locatie de balans tussen (bijvoorbeeld) natuurontwikkeling, het toevoegen van water en de mogelijkheid tot bebouwing. Eveneens bepalen de ruimtelijke en de fysieke eigenschappen waar welke maatschappelijke opgaven een grote of een kleine rol kunnen spelen. In het volgende hoofdstuk worden de ruimtelijke en fysieke eigenschappen en de maatschappelijke opgaven in een SWOT-analyse verwerkt om te kunnen bepalen welke locaties het hoogste maatschappelijke rendement zouden kunnen opleveren.

< De GIS-analyse heeft de fysieke eigenschappen van de zes locaties in de stadsrand in kaart gebracht. Het is belangrijk om hierop te baseren om de juiste afwegingen te maken voor integrale gebiedsontwikkeling.

SWOT-analyse

SWOT-analyse

In de SWOT-analyse zetten we sterke punten, zwakke punten, kansen en bedreigingen tegenover elkaar. De sterke en zwakke punten berusten op de huidige situatie (uit de GIS-analyse). De kansen en bedreigingen berusten op de maatschappelijke opgaven die in de toekomst beantwoord zouden kunnen worden. Per locatie geeft dit een beeld van de potentie en/of aandachtspunten voor integrale gebiedsontwikkeling.

Strength

Weakness

Opportunity

Threat

^De structuur van de SWOT-analyse.

< Waar en hoe kunnen de maatschappelijke opgaven het beste verweven worden en welke locaties genereren het hoogste rendement?

SWOT analyse

Gnephhoek

Sterke punten

- Groot deel is rivierkleigrond waardoor bodemdaling en veenoxidatie beperkt zijn;
- Open landelijke ligging in groene omgeving;
- Goede ligging t.o.v. stedelijke voorzieningen van Alphen aan den Rijn; de Maximabrug vormt de noord- zuidverbinding met de bestaande stad;
- Goede ligging in (water)recreatienetwerk;
- Hoge landschappelijke, landbouw- en cultuurhistorische waarden.

Zwakke punten

- Klein deel is veen en de draagkracht van de bodem is hier slecht;
- In het noordelijke deel treedt verzilting op;
- Grenst aan bedrijventerrein Oude Rijn.

Kansen

- Vernatting veenbodem remt veenoxidatie en bodemdaling en biedt kansen voor (water)wonen, natuurontwikkeling, klimaatadaptatie en alternatieve teelt;
- Verduurzaming landbouw levert nieuwe verdienmodellen en ecologische stimulering op;
- Grote openheid is gunstig voor grootschaliger toepassen van duurzame energie; zoals (drijvende) zonne-energie;
- Potentie om hier de toeristisch-recreatieve van het Groene Hart te benutten;
- Realiseren van poldervenster op plek waar de draagkracht van de bodem zwak is en/of kwel aanwezig is;
- Cultuurhistorie als drager voor gebiedsontwikkeling;
- Potentie voor goede bereikbaarheid per fiets.

Bedreigingen

- De landbouw zet de ecologie onder druk door overschot aan nutriënten; alternatieve teeltmethoden en verduurzaming van landbouwbedrijven zijn nodig.
- Nabijgelegen bedrijventerrein is een belemmering voor integrale gebiedsontwikkeling;
- Door veenoxidatie en klimaatverandering is er terugloop en/ of veranderingen in de biodiversiteit en waterkwaliteit.

De Gnephoek

De Gnephoek heeft door de gunstige ligging in het stedelijk netwerk en de kwaliteit van de bodem potentie om verschillende opgaven als wonen, natuurontwikkeling en klimaatadaptie in samenhang te ontwikkelen. Na het realiseren van nieuwe fysieke verbindingen, zoals de Maximabrug, kan de Gnephoek verder ontsloten worden. Ook kan het gebruik van de fiets bevorderd worden bij ontwikkeling van deze locatie. De open landelijke ligging en de goede ligging in het (water) recreatienetwerk bieden ook kansen om de verschillende maatschappelijke opgaven te verweven. Hierbij kan gedacht worden aan het opwekken van duurzame energie door middel van (drijvende) zonneweides of de mogelijkheid tot zelf voedsel produceren. De kwaliteit van de bodem vraagt om aandacht, maar biedt ook kansen. Vernatting van de veenbodem kan leiden tot (water-)wonen, natuurontwikkeling, klimaatadaptatie en alternatieve teelt. Er zal hierbij gezocht moeten worden naar nieuwe bouwmethoden, vormen van landbouw en waterberging. De Gnephoek is dus een locatie waar een slimme combinatie van opgaven leidt tot een efficiënt en zorgvuldig gebruik van de ruimte; rekeninghoudend met de kwaliteiten van het gebied.

SWOT analyse

Halte West

Sterke punten

- Rivierkleigrond; bodemdaling speelt een beperkte rol;
- Beperkte veenoxidatie;
- Goede bereikbaarheid;
- Hoge landbouwwaarde;
- Ligging in het stedelijk netwerk: gevoel van “bouwen in de polder” geldt hier niet.

Zwakke punten

- Matig tot slechte draagkracht van de bodem;
- Lage dichtheid van en grote afstand tot voorzieningen;
- Geluidsbelasting van spoorlijn, N11 en industrieterrein Oude Rijn;
- Weinig landschappelijke waarden;
- Aanwezigheid van twee aardgasleidingen;
- Gevoelsmatig ver van het centrum van Alphen aan den Rijn.

Kansen

- Bereikbaarheid van deze locatie na keuze aanleggen HOV-halte. Dit biedt samen met de bestaande bereikbaarheid per auto (via N11) en de fiets uitstekende kansen voor uitbreiding van het bedrijventerrein;
- Vanaf 2022 komt er een ongelijkvloerse kruising bij de Leidse Schouw;
- Beperkte landschappelijke en cultuurhistorische waarden maken ontwikkeling van deze locatie acceptabel;
- Goede locatie voor het opwekken van duurzame energie.

Bedreigingen

- Indien er geen HOV-halte wordt aangelegd, matige bereikbaarheid met duurzame vervoersmethoden;
- Grote investeringen nodig om milieuoverlast op te lossen;
- Veel verharding, dus klimaatadaptieve maatregelen nodig;
- Verstedelijking zet ecologie en biodiversiteit onder druk;
- Nabijgelegen bedrijventerrein is een belemmering voor integrale gebiedsontwikkeling.

Halte West

Ondanks de gunstige bodemeigenschappen ligt een keuze voor uitbreiding van het bedrijventerrein hier meer voor de hand. Halte West kent grote barrières die het gecombineerd ontwikkelen van groen, blauw en rood vermoeilijken: geluidsoverlast van de spoorlijn, de N11, het industrieterrein de Oude Rijn en de twee aardgasleidingen die door het gebied lopen. Door deze fysieke belemmeringen ligt Halte West gevoelsmatig ver van het centrum. De bereikbaarheid via duurzame vervoersmethoden is hier matig. Integrale gebiedsontwikkeling zal dus pas interessant worden als er besloten is om een HOV-halte op deze plek te realiseren. Voor nu vragen de genoemde fysieke belemmeringen en milieubeperkingen te grote investeringen voor interessante gebiedsontwikkeling met hoog maatschappelijk rendement; een keuze om het huidige bedrijventerrein uit te breiden ligt hier meer voor de hand.

SWOT analyse

Noordrand I (Heuvelweg)

Sterke punten

- Zeekleigrond zonder veen waardoor de bodemdaling beperkt is en de draagkracht van de bodem relatief goed;
- Ligging nabij voorzieningen;
- Landschappelijke waarden vormen hier geen belemmering voor woningbouw;
- Hoge landbouwwaarde;
- Goede ligging in (water)recreatienetwerk;
- Hoge cultuurhistorische waarde als drager voor gebiedsontwikkeling;
- Goede autobereikbaarheid door ligging aan N207.

Zwakke punten

- Aanwezigheid zoute kwel;
- Barrièrevorming en geluidsoverlast door de aangrenzende N207;
- Zwakke positie in het stedelijk netwerk.

Kansen

- Realiseren landschappelijke ontwikkelzone, waarbij Nieuwkoopse plassen via Alphen aan den Rijn worden verbonden met het Braassemermeer en de Kaag;
- Kansen voor integratie tussen stad en land, o.a. door groen in te zetten als nutsvoorziening en hiermee zachte overgangen tussen stad en land en een groene noordelijke entree te creëren;
- Hoog waterbergend vermogen m.b.t. klimaatadaptatie;
- Ecologische functie van het kwelgebied versterken door water de ruimte te geven. Dit is positief voor de biodiversiteit;
- Kans om aan te takken op bestaande langzaam verkeersroutes;
- Goede locatie voor zonneweide.

Bedreigingen

- Verstedelijking dient zorgvuldig te worden ingepast in het landschap, anders kan het de ecologische en cultuurhistorische waarde van het gebied verstoren;
- Overbruggen van peilverschillen bemoeilijkt de realisatie van een landschappelijke ontwikkelzone.

Noordrand I

Noordrand I heeft door de bijzondere ligging potentie om een landschappelijke zone te ontwikkelen waar woningbouwontwikkeling zorgvuldig is ingepast. Hier zouden de Nieuwkoopse plassen via Alphen aan den Rijn verbonden kunnen worden met het Braassermemeer en de Kaag. De recreatieve waarde van het gebied kan op deze manier verbeterd worden. Door het water hier de ruimte te geven kan de ecologische functie van het kwelgebied worden versterkt. Dit bevordert ook de biodiversiteit en heeft een gezonde leefomgeving als gevolg. Het hoge waterbergend vermogen van deze locatie komt daarnaast de klimaatadaptatie ten goede. Door de beperkte bodemdaling in dit gebied is het tegelijkertijd ontwikkelen van stad en land en het oppakken van de maatschappelijke opgaven hier zeer aantrekkelijk. Kortom: door ligging en bodemkwaliteit is de Noordrand I een locatie waar hoog maatschappelijk rendement behaald kan worden.

SWOT analyse

Noordrand II (Ridderbuurt)

Sterke punten

- Zeekleigrond waardoor de bodemdaling beperkt is;
- Hoge cultuurhistorische- en landbouwwaarde.

Zwakke punten

- Bodem heeft 1.5 meter oxideerbaar veen;
- Matige draagkracht;
- Aanwezigheid zoute kwel in het westelijk deel;
- Geïsoleerde ligging; te ver van het centrum van Alphen aan den Rijn om onderdeel te worden van de kern;
- Barrièrevorming en geluidsoverlast door de aangrenzende N207.

Kansen

- Kansen voor landschappelijke ontwikkelzone;
- Kansen voor duurzame landbouw/kringlooplandbouw en agrarisch natuurbeheer;
- Ecologische functie van het kwelgebied kan versterkt worden door water de ruimte te geven. Dit komt ten goede van biodiversiteit;
- Mogelijkheid om zelf voedsel te verbouwen;
- Goede locatie voor zonneweide;
- Betere bereikbaarheid voor langzaam verkeer bij de realisatie van een fietsverbinding bij de kruising Ridderbuurt/ Zegerbaan.

Bedreigingen

- Dreigt geïsoleerd te raken van de kern van Alphen aan den Rijn wegens barrièrevorming van de N207. Hierdoor leent deze locatie zich niet voor een suburbaan woonmilieu.

Noordrand II

Deze locatie heeft potentie om onderdeel te worden van een landschappelijke ontwikkelzone. De ecologische functie van het kwelgebied kan bijvoorbeeld versterkt worden door water de ruimte te geven. Dit zal de biodiversiteit ook ten goede te komen. Er liggen ook kansen voor kringlooplandbouw en agrarisch natuurbeheer in combinatie met een landschappelijke ontwikkelzone. Voor de woonopgave is hier echter minder gelegenheid. Noordrand II ligt tegeïsoleerd van de kern van Alphen aan den Rijn door de barrièrevormende N207 en de hoger gelegen Ridderbuurt. Dit maakt dat de locatie zich niet leent voor het suburbane woonmilieu. Het gebied leent zich beter voor natuurontwikkeling en landbouw. Daardoor wordt er minder maatschappelijk rendement in Noordrand II verwacht bij integrale gebiedsontwikkeling.

SWOT analyse

Zuid- en Noordeinderpolder

Sterke punten

- Zuidelijk deel is rivierkleigrond;
- Geen verzilting;
- Hoge landschappelijke, landbouw en cultuurhistorische waarden;
- Zuidelijk deel heeft hoge landbouwwaarde.

Zwakke punten

- Noordelijk deel is veengrond met hoge mate veenoxidatie en dus hoge CO₂-uitstoot;
- Lage cultuurhistorische waarde in de zone grenzend aan de kern van Alphen aan den Rijn;
- Hoge mate van bodemdaling en slechte draagkracht;
- Door veenoxidatie en klimaatverandering is er terugloop en/of veranderingen in de biodiversiteit en waterkwaliteit;
- Aanwezige functie (landbouw) heeft i.v.m. bodemgesteldheid in de traditionele vorm geen toekomstwaarde.

Kansen

- Realiseren poldervenster op plek waar de draagkracht van de bodem zwak is;
- Na realiseren van fysieke verbindingen (Ringweg in 2025 en Steekterbrug) kansen voor goede (fiets)bereikbaarheid met het centrum en voorzieningen;
- Vernatting veenbodem remt veenoxidatie en bodemdaling en biedt kansen voor (water)wonen, natuurontwikkeling, klimaatadaptatie en alternatieve teelt;
- Alternatieve en duurzame teeltmethoden zorgen voor nieuwe verdienmodellen, dit biedt verbreding en een nieuwe toekomst voor de landbouwsector;
- Openheid is gunstig voor grootschaliger toepassen van duurzame energie; zoals (drijvende) zonne-energie en windmolens;
- Mogelijkheden voor duurzame voedselvoorziening.

Bedreigingen

- Barrièrevorming en geluidsoverlast door de aangrenzende N207;
- Verstoring van het weidevogelgebied.

Zuid- en Noordeinderpolder

De bodemgesteldheid van de Zuid- en Noordeinderpolder maakt innovatie van de landbouw en zoeken naar nieuwe verdienmodellen noodzakelijk. Na de realisatie van nieuwe fysieke verbindingen (de Ringweg in 2025 en de Steekterbrug) liggen er kansen voor goede (fiets) bereikbaarheid met het centrum van Alphen aan den Rijn en verschillende voorzieningen. Door de grote openheid leent dit gebied zich uitstekend voor het opwekken van duurzame energie. Dit zou in de vorm van (drijvende) zonneweides kunnen of eventueel een windmolenpark. De slechte draagkracht van de veenbodem vormt in het noordelijk deel van de Zuid- en Noordeinderpolder echter een aandachtspunt. Er zal gezocht moeten worden naar nieuwe ontwikkelingsmethoden. Zo is het mogelijk om, door de Zuid- en Noordeinderpolder te vernatten, een combinatie van (water)wonen, natuurontwikkeling, klimaatadaptatie en alternatieve gewasteelt (bijvoorbeeld energiegewassen voor biobrandstoffen) te realiseren. De vernatting, gecombineerd met innovatieve woningbouw, mitigeert het probleem van de zwakke draagkracht en komt bovendien de ecologie en biodiversiteit ten goede. Waar weidevogelgebied is kan echter geen woningbouw worden ontwikkeld. In de Zuid- en Noordeinderpolder kunnen dus bij goede zorg verschillende maatschappelijke opgaven een plek krijgen, mits voldoende aandacht wordt besteed aan de uitdagingen van de bodemgesteldheid.

SWOT analyse

Kassendriehoek

Sterke punten

- Geen verzilting;
- Goede bereikbaarheid met het buitengebied door de ligging aan de N207 en N231;
- Hooggewaardeerde polder; hoge cultuurhistorische en landschappelijke waarde.

Zwakke punten

- Veenbodem met hoge mate veenoxidatie en dus hoge CO₂-uitstoot, hoge mate van bodemdaling en slechte draagkracht;
- Ligging buiten het stedelijk netwerk; relatief grote afstand tot het centrum en voorzieningen;
- Door veenoxidatie en klimaatverandering is er terugloop en/of veranderingen in de biodiversiteit en waterkwaliteit;
- Aanwezigheid van milieubelemmeringen.

Kansen

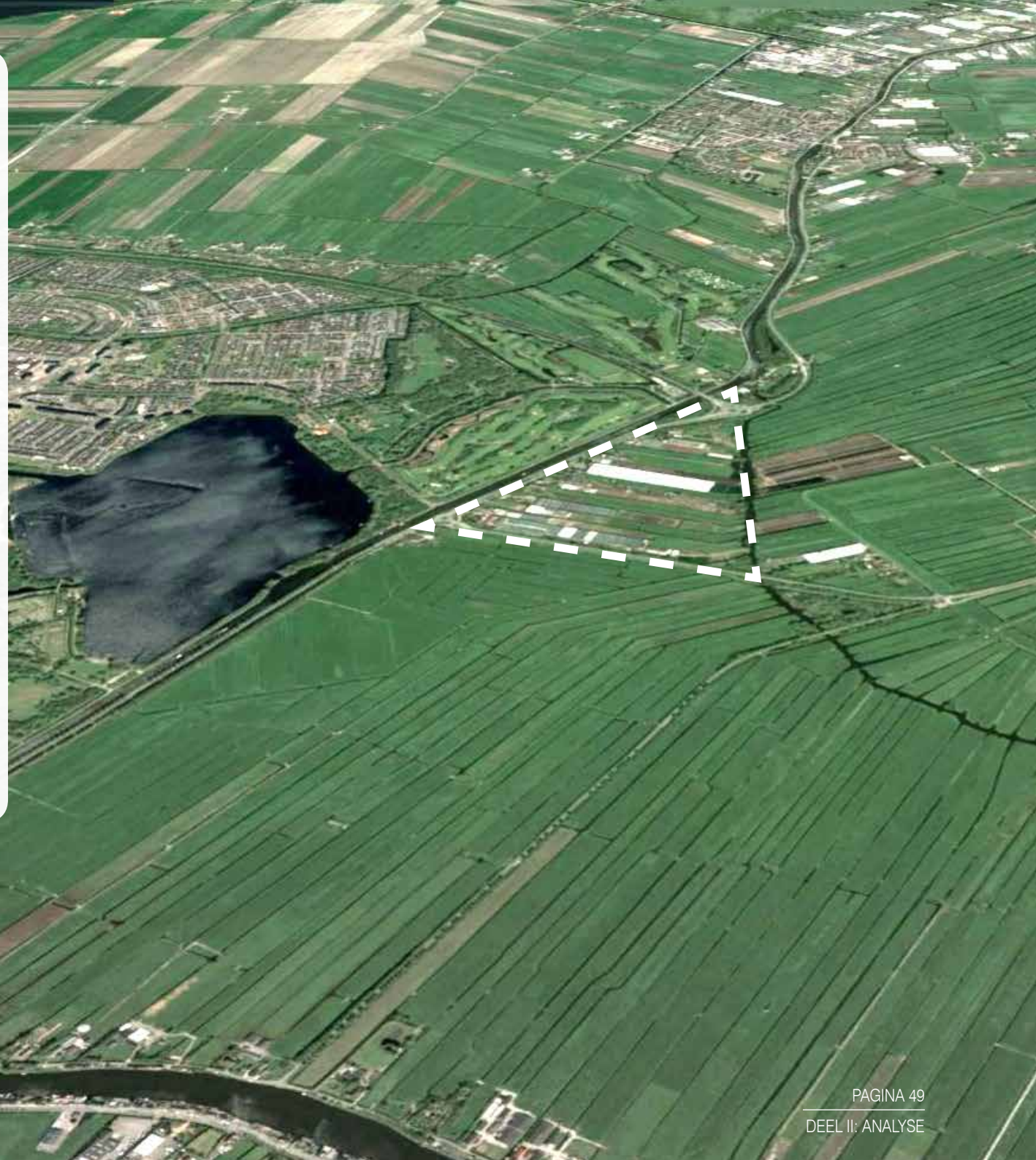
- Vernatting veenbodem remt veenoxidatie en bodemdaling en biedt kansen voor alternatieve teelt; dit komt ten goede van de ecologie en biodiversiteit;
- Goede bereikbaarheid per fiets d.m.v. realisatie van de fietsbrug over het Aarkanaal in 2020. Het natuurgebiedje aan de Treinweg kan worden bereikt;
- Realiseren poldervenster op plek waar de draagkracht van de bodem zwak is;
- Blijven verduurzamen van de glastuinbouw;
- Ontwikkelen van (een deel van) het gebied tot natuur/recreatiegebied.

Bedreigingen

- Uitbreiding van het stedelijk gebied op deze locatie kan leiden tot verstoring van het weidevogelgebied;
- Geen mogelijkheden om zelf voedsel te verbouwen;
- Barrièrevorming van de N207 vormt een aandachtspunt.

Kassendriehoek

De potentie van de Kassendriehoek ligt voornamelijk in het groene aspect; de Kassendriehoek kan (verder) ontwikkeld worden als natuurgebied. De Kassendriehoek heeft een hoge landschappelijke waarde, die potentie biedt voor verbetering van de ecologie, het vergroten van de biodiversiteit en verbeteren van de waterkwaliteit. Integraal ontwikkelen, inclusief woningontwikkeling en de daarbij benodigde infrastructuren, is in de Kassendriehoek echter lastig. Dit kan namelijk leiden tot het verstoren van het waardevolle weidevogelgebied. De Kassendriehoek kent daarnaast een sterke cultuurhistorische waarde als hooggewaardeerd poldergebied. Ook vormen de ondergrond (veengrond met sterke mate van veenoxidatie en bodemdaling) en de N207 belemmeringen voor integrale gebiedsontwikkeling. De ligging van de Kassendriehoek zorgt er bovendien voor dat het centrum van Alphen aan den Rijn slecht bereikbaar is en de nabijheid van voorzieningen laag is. De fietsbereikbaarheid kan toenemen als de fietsbrug over het Aarkanaal gerealiseerd is, maar al met al heeft integrale gebiedsontwikkeling hier weinig kans.

Conclusies SWOT-analyse

^ De synthese van de verschillende analyses laat zien op welke van de zes locaties het hoogste maatschappelijke rendement kan worden ontwikkeld.

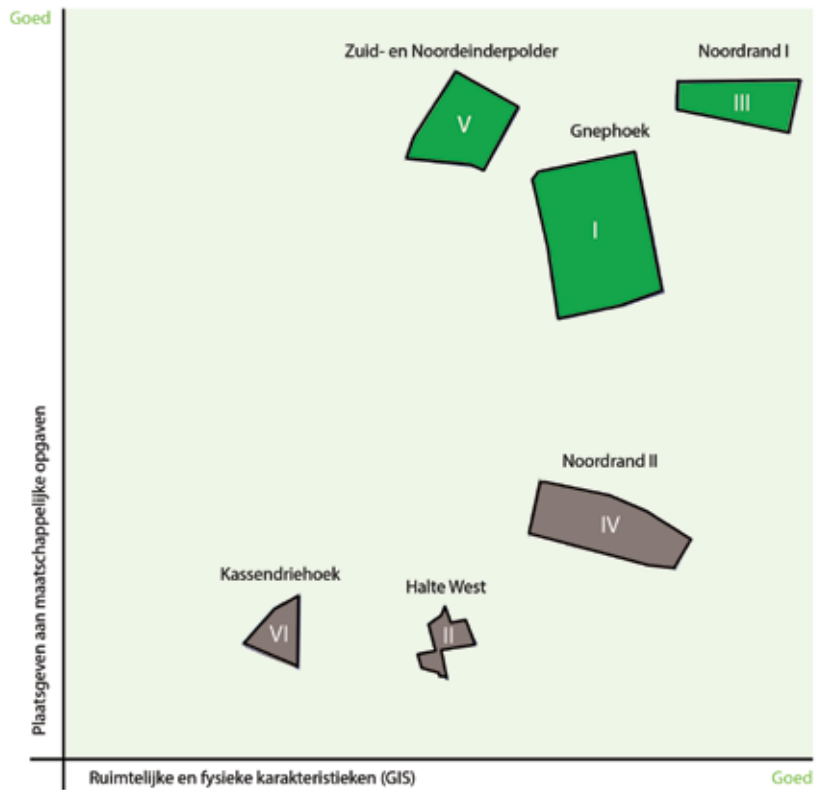
Drie locaties springen eruit

Door de maatschappelijke opgaven en GIS-analyse af te wegen in de SWOT-analyse wordt duidelijk op welke locaties combinaties van functies mogelijk zijn. Enkele locaties hebben dusdanige belemmeringen en minpunten dat integrale ontwikkeling niet kansrijk lijkt. Dit is aan de hand bij Halte West, de Kassendriehoek en Noorderstrand II. Deze locaties bieden bij uitstek kansen om te focussen op een bepaalde functie, respectievelijk: bedrijvigheid, natuurontwikkeling en landbouw. Noorderstrand I, de Zuid- en Noorderpolder en de Gnephoek scoren (relatief) goed op de ruimtelijke en fysieke karakteristieken uit de GIS-analyse en het beantwoorden van de urgente maatschappelijke opgaven van deze tijd - energietransitie, klimaatverandering, ecologie, verbetering van de biodiversiteit en waterkwaliteit, voedselzekerheid, woningbehoefte en nieuwe vormen van mobiliteit. Hier is dus de meeste ruimte en gelegenheid voor Alphen aan den Rijn om deze opgaven met de ruimtelijke en fysieke kwaliteiten en uitdagingen te verknopen en de meeste maatschappelijke meerwaarde creëren.

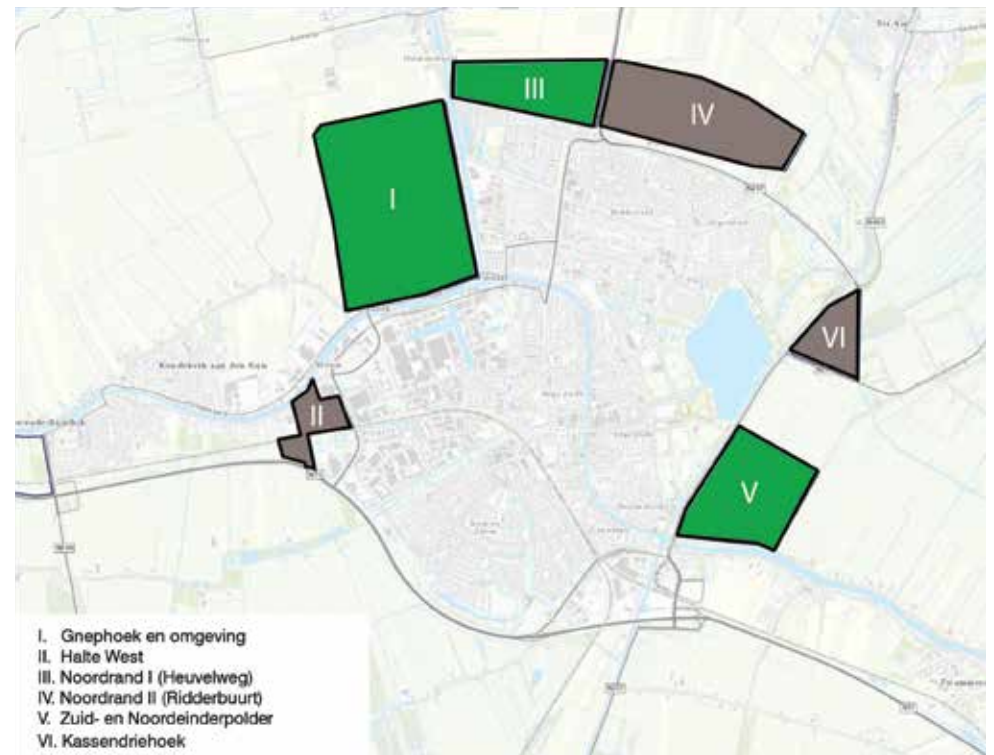
Deze integrale gebiedsontwikkeling vraagt wel om een innovatief ontwikkelingsproces. De grote opgaven kunnen niet in een blauwdruk beantwoord worden, omdat iedere locatie andere kwaliteiten (en hierdoor mogelijkheden) kent; deze vragen om de kennis en inzichten van inwoners, experts, ontwikkelaars en investeerders en om een goede belangenafweging.

Om de kansrijkheid van integrale ontwikkeling van de Gnephoek, Zuid- en Noorderpolder en Noorderstrand I nader te onderzoeken, is het nodig om haalbaarheidsstudies per locatie te verrichten en nader te detailleren hoe de genoemde verknoping van de maatschappelijke opgaven (groen, rood en blauw) kan plaatsvinden.

Daarnaast vragen de fysieke en ruimtelijke karakteristieken en uitdagingen en de genoemde grote maatschappelijke vraagstukken om ambitie en lef. Zoals ook in het Coalitieakkoord staat, kan dat alleen met stakeholders en met bewoners. Kortom, in een proces van co-creatie en samenwerking met de betrokkenen van Alphen aan den Rijn en de regio.

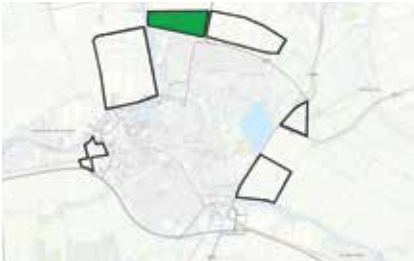

^ Door de maatschappelijke opgaven en de ruimtelijke en fysieke karakteristieken tegen elkaar af te zetten, wordt duidelijk welke drie locaties de meeste opgaven kunnen combineren.

^ De drie locaties met hoogste potentiële maatschappelijk rendement.

Impressie meest kansrijke locaties: Noordrand I

Impressie meest kansrijke locaties: Noordrand I

Deze locatie is -samen met Noordrand II- een belangrijke locatie in de verbindingzone tussen de Nieuwkoopse Plassen en de Kaag. Hier zal ook vernat worden om het landelijk gebied een nieuw toekomstperspectief te geven, door op regionale schaal nieuwe groen-blaue verbindingen te leggen. Naast nieuwe vormen van suburbaan wonen kunnen eilanden in het water nieuw recreatiegebied zijn in nabijheid van de stad.

Impressie meest kansrijke locaties: Gnephoek

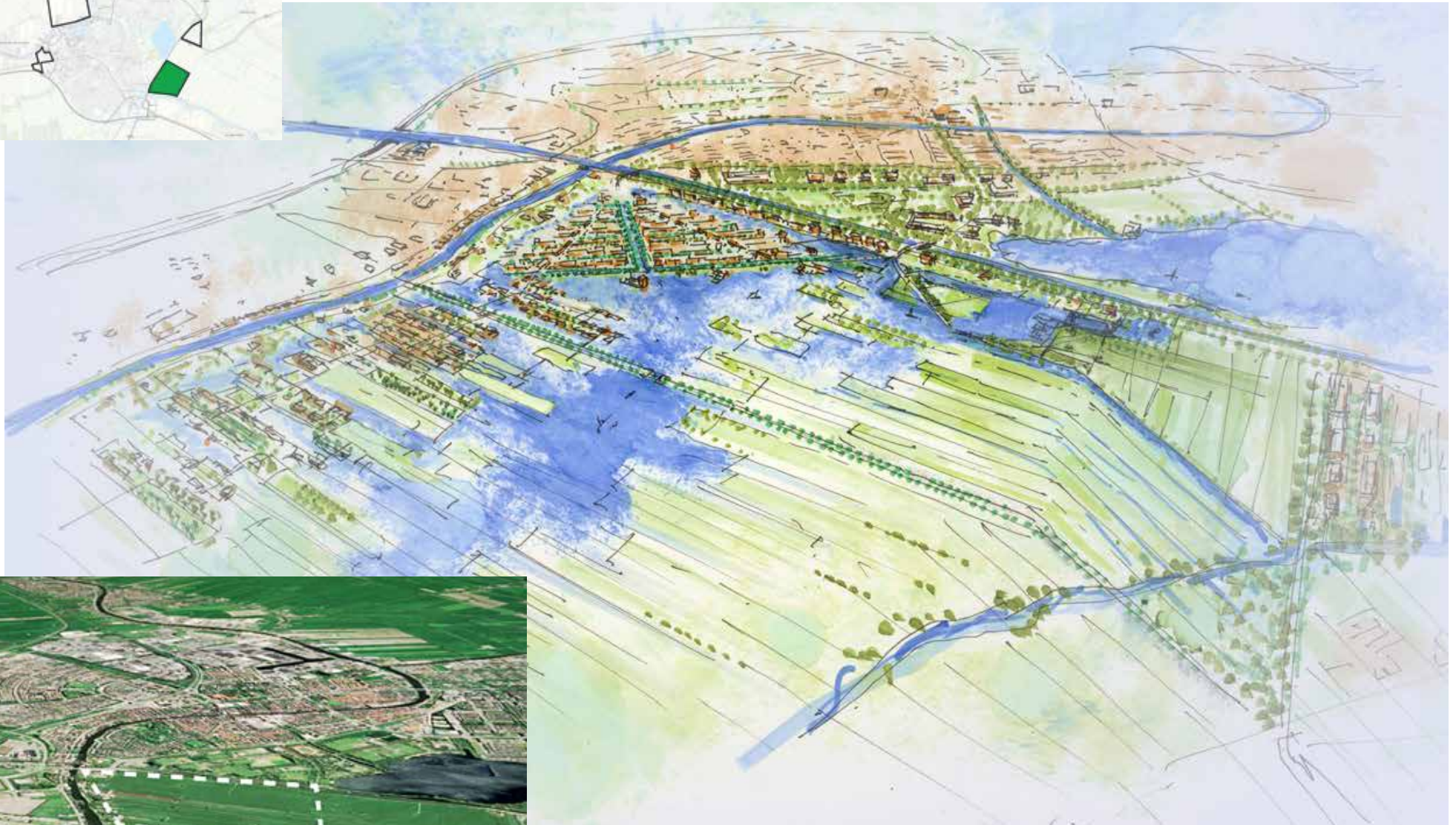

Impressie meest kansrijke locaties: Gnephoek

Vernatting biedt een nieuw woonmilieu waar water en landschap samengaat met bebouwing; zo ontstaat het westelijk poldervenster van Alphen aan den Rijn. Dichtbij de kern gelegen, biedt de locatie kansen voor een goede ontsluiting voor langzame vervoersmodaliteiten, zowel richting stadskern als buitengebied. De wateroppervlaktes bieden naast natuurontwikkeling tevens de mogelijkheid voor duurzame energievoorziening; in de vorm van drijvende zonnepanelen.

Impressie meest kansrijke locaties: Zuid- en Noordeinderpolder

Impressie meest kansrijke locaties: Zuid- en Noordeinderpolder

In de toekomst kan dit het oostelijke poldervenster van Alphen aan den Rijn worden. De slechte draagkracht van de bodem vraagt wel om een nieuwe aanpak: nieuwe manieren van landgebruik in de vorm van vernatting, (water)wonen en alternatieve gewasteelt (energiegewassen). Het water sluit aan op de Zegerplas, het landschap wordt zo voelbaar in de stad. Langzaamverkeersverbindingen zorgen ervoor dat inwoners en toeristen zich gemakkelijk tussen land en stad kunnen bewegen.

Klik op de button om de film over het toekomstperspectief van Alphen aan den Rijn te zien

Toekomstperspectief

Hoe ziet Alphen aan den Rijn eruit als we in de toekomst kijken? Hoe worden de maatschappelijke opgaven op de juiste manier verweven om meerwaarde te creëren? Om hier een beeld van te geven heeft de gemeente een film gemaakt voor het Toekomstperspectief. Deze is te zien door op de button op de linkerpagina te klikken.

Toekomstperspectief in beeld

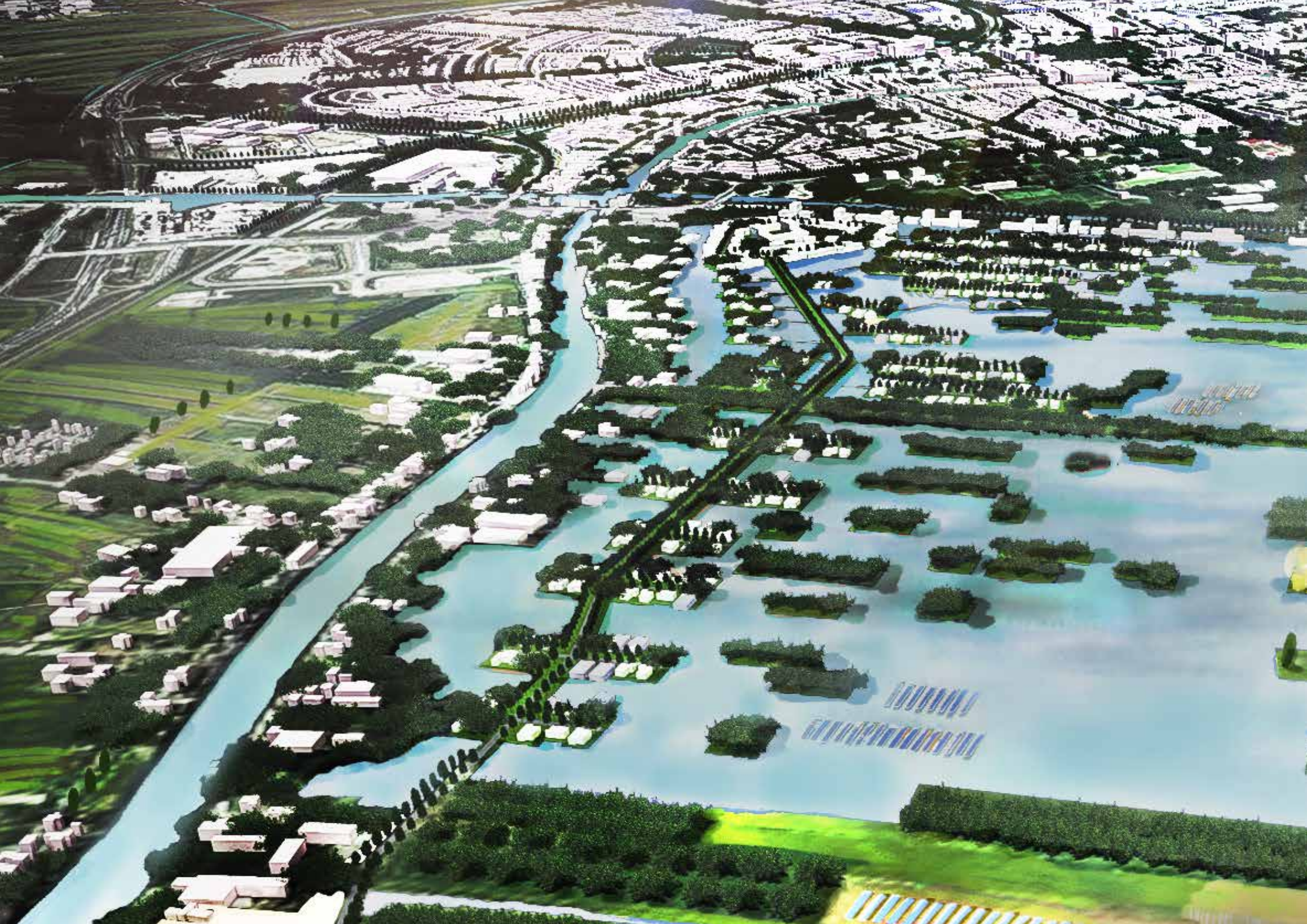

In de toekomst zijn er scherpe keuzes gemaakt in het ruimtegebruik en de inrichting van de leefomgeving. De locaties aan de stadsranden bieden kansen voor integrale ontwikkeling van stad en land. Een nieuwe groen-stedelijke stadsrand: geen harde grens, maar een natuurlijke overgang tussen landschap en stad, waar verschillende oplossingen geïntegreerd zijn en maatschappelijke meerwaarde bieden.

Het Groene Hart heeft een nieuwe impuls gekregen. Waar mogelijk is het veenweidegebied afgegraven en vernat. Het water is verbonden en vormt een nieuw ecologisch en recreatief netwerk van de Nieuwkoopse Plassen naar het Braassemermeer en de Kaag met Alphen aan den Rijn als middelpunt. In dit groen-blauwe hart, een veerkrachtig en klimaatbestendig landschap, vindt men nieuwe vormen van energiewinning en duurzame landbouw. De schadelijke effecten van bodemdaling in het landelijk gebied zijn teruggedrongen en er is een gezonde balans gevonden tussen mens en natuur.

De suburbane woonmilieus aan de stadsranden staan in harmonie met het landschap. De bewoners genieten van zowel stedelijke voorzieningen als natuur op fiets- en loopafstand. Alphen aan den Rijn haalt het landschap naar binnen; de stad opent zich richting het Groene Hart. Er is op unieke wijze gelijktijdig geïnvesteerd in het suburbane woonmilieu en versterking van het veenweidegebied. Het geheel is meer dan de som der delen en er is maatschappelijke meerwaarde ontstaan. Zo blijft Alphen aan den Rijn dé stad in het Groene Hart.

An aerial photograph of a city, likely Alphen aan den Rijn, showing a large body of water (the Rijn) and extensive green spaces. A prominent green banner with white text is overlaid across the middle of the image. In the foreground, there are close-up shots of green leaves with water droplets.

LEF in het Groene Hart

Zoals is beschreven in dit Toekomstperspectief voor Landschap en Stad is er veel potentie om op een integrale manier te ontwikkelen in de stadsranden van Alphen aan den Rijn. De karakteristiek van het landschap biedt kansen en uitdagingen. Indien we hier zorgvuldig mee omgaan kunnen we maatschappelijke meerwaarde creëren en bieden we een duurzame toekomst voor land en stad. Dit vraagt LEF. Het daagt ons uit om op een nieuwe manier na te denken en te handelen, zowel qua inhoud als proces.

Om de maatschappelijke opgaven op een innovatieve manier te verweven zijn er nieuwe ontwerp-concepten nodig. Daarnaast raakt de integrale ontwikkeling onmiddellijk de belangen van vele partijen in de regio. Als we de kennis en inzichten van inwoners, agrariërs, experts, beleidsmakers en ontwikkelaars combineren in een co-creatief proces kunnen we Alphen aan den Rijn klaarmaken voor de toekomst. Wij nodigen u uit om mee te doen en LEF te tonen. LEF in het Groene Hart.

'Toekomstperspectief voor Landschap en Stad' is een uitgave van KuiperCompagnons in opdracht van de gemeente Alphen aan den Rijn.

Alphen aan den Rijn

